Lietuvos nacionalinė M.Mažvydo biblioteka

ANTROJI DALIS
DRAUGAS
MOKSLAS, MENAS, LITERATŪRA
Saturday supplement
1988 m. gruodžio mėn. 31 d. / December 31, 1988
Nr. 255(48)

KERTINĖ PARAŠTĖ

Septyni Sąjūdžio mėnesiai

Beveik prieš septynis mėnesius, šių metų birželio 3 dieną, įsisteigė Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdis, kuris greitai pasidarė bene svarbiausia visuomenės organizacija ir pagrindiniu reformų varikliu. Įsteigtas be partijos pritarimo, dažnai kaltinamas bendradarbiavimu su nacionalistiniais elementais, Sąjūdis taip aiškiai reiškė tautos lūkesčius, kad rugpjūčio pabaigoje jis, o ne partija, viešumon kėlė svarbiausius klausimus. Nors Sąjūdis buvo antrojo tautinio atgimimo vaikas, jis suvaidino ypatingą vaidmenį, skatindamas tautinį orumą, atgaivindamas susidomėjimą politika ir įsitikinimą, kad valdžia gali būti priversta klausytis gyventojų, padėdamas naikinti tą baimę ir prisitaikėliškumą, kuris taip ilgai slėgė tautos gyvenimą.

Įspūdingi Sąjūdžio laimėjimai. Bet dėl jų kai kurie partijos sluoksniai nerimauja, dėl jų tautoje atsiranda sunkiai patenkinamų lūkesčių. Nors partija mėgina patenkinti kai kuriuos Sąjūdžio reikalavimus ir siūlo bendradarbiauti, ji aiškiai duoda suprasti, kad ji viena nustatys, kurie klausimai svarstytini, kokiu pagrindu galima bendradarbiauti. Sąjūdis turi atsižvelgti ne vien į spaudimą iš viršaus, nes vyksta spaudimas iš apačios. Didėja atbudusios tautos viltys, vis dažniau girdėti reikalavimų suteikti Lietuvai nepriklausomybę, ne tik autonomiją. Nebus lengva Sąjūdžio vadovybei rasti tą aukso vidurį tarp to, ką leis Maskva ir partija, ir to, ko trokšta tauta.

Pirmieji Sąjūdžio siekiai buvo gana kuklūs. Sąjūdis aiškiai pareiškė, ketinąs bendradarbiauti su partija, siekiant įgyvendinti persitvarkymo politiką, ragino paskelbti lietuvių kalbą valstybine kalba, užtikrinti respublikai daugiau ūkio, kultūros ir politikos autonomijos. Šitie pasiūlymai nebuvo nauji. Antai kūrybinės sąjungos anksčiau ragino pasukti panašiu keliu. Tačiau Sąjūdis dviem atžvilgiais skyrėsi nuo kitų inteligentų organizacijų. Jis nutarė informuoti plačiąsias gyventojų mases apie savo veiklą ir jas įtraukti į savo veikimą. Praėjus dešimčiai dienų po Sąjūdžio įsteigimo, Vilniuje pasirodė *Sąjūdžio žinios*, o Vilniaus pavyzdžiu greit pasekė Sąjūdžio skyriai Kaune, Klaipėdoje, Panevėžyje, Alytuje ir kitur. Sąjūdžio vadovybė ne tik rengė masinius susibūrimus Vilniuje, bet jos atstovai keliavo po Lietuvą, tiesiogiai kreipėsi į roko maršo ir ekologinio žygio dalyvius, ir tuo būdu supažindino Lietuvos provincijos ir miestelių gyventojus su savo siekiais. Vilniaus inteligentijos rūpesčiai pasidarė visos tautos rūpesčiais.

Jei pirmosiomis dienomis Sąjūdis veikė atsargiai, vengė konfrontacijų su partija, tad jis laikėsi atokiau ir nuo Lietuvos Laisvės Lygos ir kitų kadaise vadinamų ekstremistų. Bet įvykių logika, tautos budimas padarė savo. Savotiška revoliucinė nuotaika ir euforija, apgaubusi plačius gyventojų sluoksnius, džiuginantis pirmųjų pergalių jausmas, noras sakyti ir daryti tai, kas buvo anksčiau draudžiama, skatino Sąjūdį pasukti radikalesniu keliu. Nutarimas *Sąjūdžio žiniose* išspausdinti visus tris Ribbentropo-Molotovo sutarties slaptuosius protokolus akivaizdžiai parodė, kad Lietuva nebeseka Maskvos linija, bet žengia tolyn. Nepaisant dažno partijos priešiškumo, Sąjūdžio įtaka didėjo ir gal pasiekė savo viršūnę per Steigiamąjį suvažiavimą spalio mėnesį. Suvažiavimas tapo tautos švente su daugeliu jaudinančių momentų — šeštadienio nakties eitynės su fakelais į Gedimino aikštę, necenzūruojamas viso suvažiavimo transliavimas per radiją ir televiziją, atviri delegatų pasisakymai prieš kai kuriuos partijos ir vyriausybės veikėjus, staigus nutarimas Katalikų Bažnyčiai grąžinti Vilniaus katedrą.

Bet pakilios nuotaikos ilgai neišsilaikė. Kilo susirūpinimas, kad siūlomos TSRS konstitucijos pataisos smarkiai apribos respublikų teises. Pradėta rinkti parašus pareiškimui, kuriame buvo raginama atidėti šio klausimo svarstymą. Ilgainiui buvo surinkta per milijoną aštuonis šimtus tūkstančių parašų, bet tautos dėmesys jau buvo nukrypęs kitur. Dėmesio centre iškilo projektas pakeisti šalies konstituciją taip, kad tarybiniai įstatymai Lietuvoje galiotų tik tada, kai juos patvirtina Lietuvos TSR aukščiausioji taryba. Tačiau, partijos ir paties Brazausko spaudžiama, respublikos aukščiausioji taryba nepriėmė atitinkamo nutarimo. Kai Sąjūdis tada surengė protesto demonstraciją ir mėgino įtikinti deputatus šaukti neeilinę aukščiausios tarybos sesiją, partija reagavo, smarkiai apribojo Sąjūdžio priėjimą prie masinių informacijos priemonių, spaudoje pasipylė kaltinimų srautas.

Jau septynis mėnesius Lietuvoje vyrauja jaudrintos nuotaikos, euforija ir nusivylimas, skaidrus optimizmas ir baimė, kad visas persitvarkymas gali dar staiga baigtis. Lapričio 26 dieną įvykusiame Sąjūdžio seimo tarybos posėdyje buvo ketinama priimti nutarimą, skelbiantį gruodžio mėnesį pilietinės ramybės mėnesiu. Atrodo, kad Sąjūdžio vadovai įsitikinę, jog po ilgai trukusios demonstracijų, mitingų ir piketavimų bangos atėjo laikas sutvarkyti organizacijos reikalus, nustatyti ateities strategiją ir taktiką, pašalinti kai kuriuos vidaus nesutarimus. Reikės ieškoti būdų gilinti reformas ir patenkinti tautos viltis, išvengiant nereikalingų konfrontacijų su partija. Uždavinys nelengva. Per daug baikšti politika pakenktų Sąjūdžio patikimumui tarp autonomijos ir nepriklausomybės šalininkų, gal skatintų kai kuriuos rėmėjus pereiti į Lietuvos Laisvės Lygos pusę. Tačiau Sąjūdžio nariai gali pasiguosti tuo, kad Brazauskas ir partija taip pat turi rasti pusiausvyrą tarp Maskvos reikalavimų ir tautos lūkesčių — tai irgi nelengva. Perdėtas nuolankumas Maskvai reikštų partijos atsilikimą nuo tautos troškimų, ne vadovavimą įvykiams, bet tik iš paskos sekimą, kaip Songailos dienomis.

K. G.

Donelaičio „Metai": realizmas ir tautinis jausmas

BIRUTĖ CIPLIJAUSKAITĖ

Kristijono Donelaičio *Metai* yra pirmasis ir lig šiol nepralenktas poetinis kūrinys lietuvių kalba[1]. Jo pavadinimas artimas 18 amžiaus literatūrinei tradicijai, bet savo pobūdžiu tai savaimingas veikalas. Parašytas nerimuotais hegzametrais, jis atrodytų giminingu klasikinei literatūrai, bet savo turiniu gerokai nutolęs nuo jos. Pagrindinė jo tema, būtent žemės darbai pagal metų laikus, artima Hesiodui. Galimas šaltinis ir Vergilijaus *Georgikos*. Bet Donelaitis neseka aklai jokio modelio. Jo kūrinys, apimąs 3,000 eilučių, yra visai originalus. Ir tai yra dėl to, kad Donelaitis savo *Metuose*, kurie priklauso aprašomajai poezijai, vaizduoja konkretų pasaulį ir gyvenimo būdą ir nesilaiko topinės kūrybos taisyklių. Jo kūrinio veiksmas vyksta toje žemės dalyje, kurią jis gerai pažįsta, ir gamta jį domina tik tiek, kiek ji susijusi su ūkio darbais, jam pačiam artimais.

Šio neeilinio kūrinio atsiradimą paaiškina įvairūs faktoriai. Donelaitis rašė, kai dar nebuvo jokios literatūrinės tradicijos lietuvių kalba, taigi galėjo kurti laisvai, ir jam nereikėjo laikytis jokio ankstyvesnio pavyzdžio. Dėl to greta įprastinės rašomosios kalbos jis galėjo vartoti kasdieninės kalbos žodžius ir svetimžodžius, kūriniui priduodančius visai savitą atspalvį. Tuo metu dar nebuvo jokios norminės literatūrinės kalbos Lietuvoje. Lietuvių literatūrai nebuvo žinomos literatūrinės baroko ar klasicizmo tradicijos. Tokiomis sąlygomis, kaip įrodyta pasakojamojo meno atveju, kūrinyje susipina įvairios tendencijos. Taip ir Donelaičio atveju galima kalbėti apie baroką ir klasicizmą, o kartu apie romantizmą ir realizmą. Be to, nereikėtų užmiršti, kad jis kreipiasi į ypatingą publiką: ne į mokytus akademikus ar į aukštesnės klasės atstovus, bet į ūkininką ir paprastą darbininką.

Donelaitis kūrė ypatingomis gyvenimo sąlygomis, kurios iš dalies paaiškina jo nusistatymą ir leidžia į jį žiūrėti kaip į romantikos pradininką. Dalis Rytų Prūsijos, kur buvo jo parapija, dėl 1709-1711 metų maro neteko didelio žmonių skaičiaus: išmirė visas trečdalis gyventojų. Jų vietoje ypatingom privilegijom buvo įkurdinti kolonistai iš Prancūzijos, Šveicarijos, Austrijos ir Vokietijos. Vietinė lietuvių bendruomenė labai sumažėjo. Ją sudarė daugiausia ūkininkai ir baudžiauninkai, patekę į naujos valdžios rankas. Lietuviai buvo tolydžio išstumiami. Kai Donelaitis 1743 metais atvyko į Tolminkiemį, jo parapijoje tebuvo 120 lietuvių, 1747 metais tik 86, o 1778 metais nė vieno. Jis turėjo nuolat kovoti su valdžios atstovais, užsimojusiais atimti Bažnyčios žemę. Ir jeigu iš kūrinio pasigirsta stipresnis tautinis balsas, tai jis buvo iššauktas ne Herderio svarstymų apie tautos dvasią (tų svarstymų paskatintas, Rėza susidomėjo Donelaičio kūrinio išleidimu), bet tik politinio protesto. Jo pietistiniai nusiteikimai stiprino nepasitikėjimą naujais atėjūnais: jam buvo įtartinas jų būdas, godumas, jų pramogos, sekmadienio pareigos apleidimas. Dėl to jis ir moralinę kritiką jungia su pastangomis savo ūkininkuose kelti tautinį išdidumą.

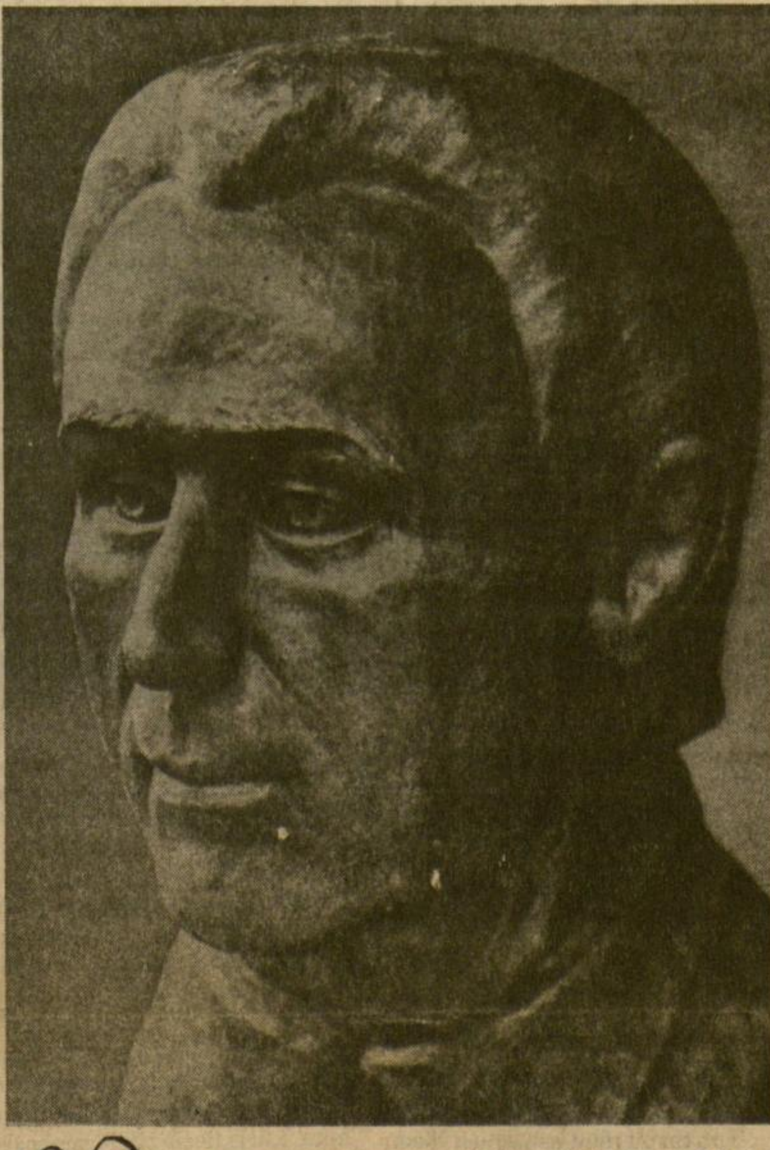

C. Donalitius

Dokumentinis portretas (1969)
Autorius V. Urbanavičius

Naujųjų metų dieną, 1989 m. sausio mėn. 1 d., sukanka 275 metai nuo Kristijono Donelaičio gimimo. Šioms mūsų literatūros klasiko gimimo metinėms Lietuvoje ilgai ruoštasi ir sukaktis šiuo metu plačiai švenčiama.

Donelaičio tikslas kelti ir išlaikyti lietuviškumą atitiko epo tikslus. Tik jo svarbiausieji veikėjai nėra epiniai didvyriai. Gamtos ir žmonių vaizdavimu jis skiriasi nuo didžiųjų 18 amžiaus gamtos poetų ir nuo ankstesniųjų amžių epo kūrėjų. Jis nei giria, nei idealizuoja tai, ką vaizduoja. Jis rodo lietuvius ūkininkus ir baudžiauninkus su visomis jų ydomis, nes jam svarbu juos paraginti bijoti Dievo ir pasitaisyti. Akcentuojama ne tiek graži praeitis ir jos didybė, kiek dabartinis nuopuolis. Donelaitis nėra koks bardas, kuris porina garbingus žygius, taipgi nerūpi jam aukštinti naujus mokslinius išradimus, liudijančius žmogaus pažangą, arba apdainuoti gražią gamtą. Savo klausytojams jis nori išaiškinti dabartinę jų padėtį ir jos reikšmę ir juos — Dievo vardan — paskatinti pasitaisyti (manoma, kad savo kūrinio dalis jis paskaitydavęs iš sakyklos vietoj pamokslo). Donelaičio *Metai* kelia Dievo šlovę. Tuo atžvilgiu jie yra panašūs į Brocke veikalą apie metų laikus, kuris jam buvo žinomas[2]. Abiejuose kūriniuose, nors ir ne vienodai, šlovinamas Kūrėjas. (Brocke linkęs matyti tik grožį, kurį jis ir aukština.)

Iš vienos pusės, *Metai*, su nuolatiniais moraliniais įspėjimais ir visuotinės harmonijos Kūrėjo šlovinimu, priklauso didaktinei literatūrai. Iš kitos pusės, šį kūrinį galima vertinti kaip pirmtaką „tableaux de moeurs", kurie savo kandžia satyra paplito tik 19 amžiuje. Pasidavimas Dievo valiai yra lyg Donelaičio kūrinio pagrindinė tema. Ji siejama su tradicinių lietuviškų dorybių nuoroda. Pamokslas tampa paraginimu išlaikyti tautinį tapatumą; kaip ir senajame ispanų epe, kuriame religija buvo neatskiriama nuo tautybės, dievobaimingas žmogus ir tikras lietuvis yra tas pats.

Visa tai papildo neabejotina socialinė sąmonė. Valdančiosios klasės kritika nėra ypatingai ryški, tai tik antraeilis motyvas keturių dalių veikale. Ponams prikišama ne jų aukštesnė kilmė

(Nukelta į 2 psl.)

---

* Čia spausdinamas straipsnis yra tekstas paskaitos, kuri buvo skaityta vokiečių kalba 1983 m. spalio mėn. 3-5 d. Schloss Langenburg įvykusiame kolokviume, organizuotame Gesamthochschule Wuppertal. Jis buvo išspausdintas Carl Winter leidyklos Heidelberge 1986 metais išleistoje knygoje *Die Vier Jahreszeiten im 18. Jahrhundert.* Straipsnis išleistas ir atskiru atspaudu. Į lietuvių kalbą *Draugo* kultūriniam priedui jį išvertė dr. Alfonsas Šešplaukis-Tyruolis, išversdamas ir poezijos citatas, kurių lietuviški vertimai pateikiami nuorodose.

Šiame numeryje:

Pirmieji Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio metai • Kristijono Donelaičio 275-ąsias gimimo metines švenčiant: Donelaitis — lietuviškojo romantizmo pradininkas • Kristijono Donelaičio „Metų" poemos pabaiga — paralelė šiemetinėms tautos nuotaikoms • „Draugo" kultūrinio priedo 1988 metų turinys

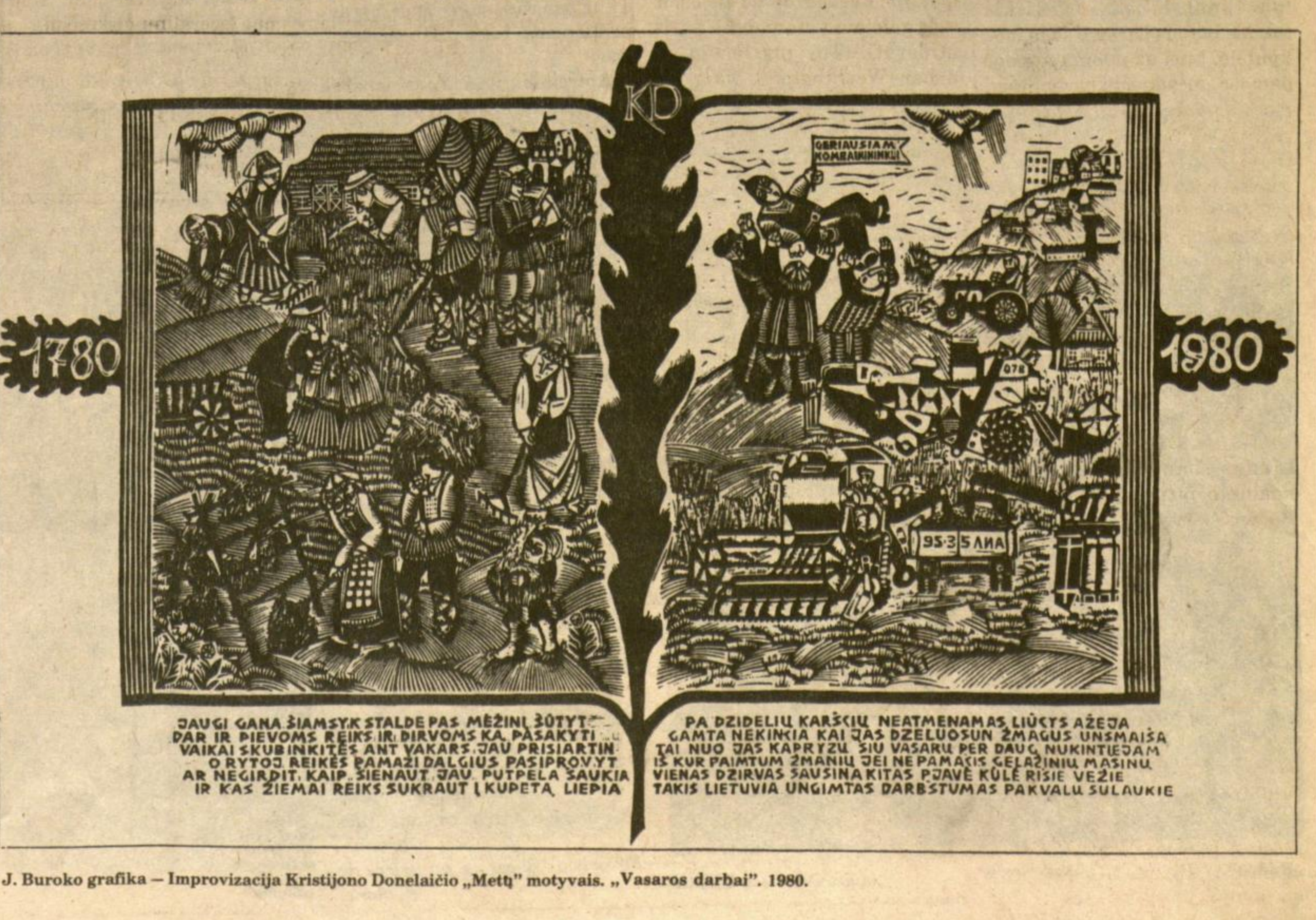
KD
1780
1980
GERIAUSIAM KOMBAINININKUI
95-3 5 ANA
JAUGI GANA ŠIAMSYK STALDE PAS MĖŽINĮ ŠŪTYT
DAR IR PIEVOMS REIKS IR DIRVOMS KĄ PASAKYTI
VAIKAI SKUBINKITĖS ANT VAKARS JAU PRISIARTIN
O RYTOJ REIKĖS PAMAŽI DALGIUS PASIPROVYT
AR NEGIRDIT KAIP ŠIENAUT JAU PUTPELA ŠAUKIA
IR KAS ŽIEMAI REIKS SUKRAUT Į KUPETĄ LIEPIA
PA DZIDELIŲ KARŠCIŲ NEATMENAMAS LIŪCYS AŽĖJA
GAMTA NEKINCIA KAI JAS DZELUOSUN ŽMAGUS UNSMAIŠA
TAI NUO JAS KAPRYZŲ ŠIU VASARŲ PER DAUG NUKINTIEJAM
IŠ KUR PAIMTUM ŽMANIŲ JEI NE PAMAGIS GELAŽINIŲ MAŠINŲ
VIENAS DZIRVAS SAUSINA KITAS PJAVĖ KŪLĖ RISIE VEŽIE
TAKIS LIETUVIA UNGIMTAS DARBŠTUMAS PAKVALŲ SULAUKIE

J. Buroko grafika – Improvizacija Kristijono Donelaičio „Metų" motyvais. „Vasaros darbai". 1980.

Donelaičio „Metai": realizmas ir tautinis jausmas

(Atkelta iš 1 psl.)

ar faktas, kad jie užsieniečiai, bet peikiamas jų bedieviškumas. Bemaž galima tarti, kad moraliniu pamokslu — nors ir netiesiogiai — kreipiamasi į tautinę ir socialinę sąmonę.

Lygindami Donelaičio *Metus* su kitais didžiais 18 amžiaus kūriniais, matome labai didelį skirtumą nuo Thomson ir Saint-Lambert veikalų. Be abejo, pagrindinis skirtumas — socialinis aspektas. Thomson ir Saint-Lambert reiškėsi aukštesnės visuomenės sluoksniuose, susitikdavo su geriausiais savo meto atstovais, bet maža ryšių turėjo su žemdirbių pasauliu. Donelaitis praleido visą savo gyvenimą mažoje ūkininkų parapijoje — per 36 metus jis tik kartą tebuvo išvažiavęs į Karaliaučių; toje parapijoje jis buvo ne tik kunigas, bet ir labai pageidaujamas patarėjas kasdieninio gyvenimo problemų išrišimui. Thomson ir Saint-Lambert kūriniai remiasi literatūrinėmis tradicijomis ir užsimena naujus atradimus ir mokslines teorijas[3]. Abiejų aprašoma gamta apima viską, tad vargiai specifiška. Čia galėjo prisidėti ir 18 amžiaus populiarios kelionių knygos, nors ir patys autoriai nemažai keliavo.

„Pavasaris" Nuotrauka Petro Raziūno

Iš Lietuvių fotografų išeivijoje šešioliktosios metinės parodos, vykusios nuo 1987 m. spalio mėn. 23 d. iki lapkričio mėn. 1 d. Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje. Parodos konkursinė tema buvo „Metų laikai" — konkurse antrąją vietą laimėjo Petras Raziūnas.

Donelaitis ribojosi pergyventa tikrove, dėl to jo aprašymai tikslesni. Jis pristato ne kokį idealų gamtovaizdį ir žmogaus filosofinį ryšį su juo, bet tik lietuvišką kaimą su jo papročiais ir kasdieniniais darbais Rytų Prūsijoje. Thomson aprašymai detalizuoti; iš dalies juos galėtum rasti botanikos vadovėlyje. Vaizduojami dalykai atitraukiami nuo tikrovės ir išaukštinami, kaip ir Saint-Lambert kūryboje (arba Gessner *Idilėse)*. Pagrindinė jų tema — universali harmonija žemėje, gamtoje, šeimoje. Į jų vaizdus įpinta filosofinių ir moralinių svarstymų. Ne kartą eilėraštis turi išreikšti visuotinai priimtas tiesas. Donelaitis pragmatiškesnis. Vaizduodamas jis nori pamokyti.

Kūrinių tikslas apsprendžia jų formą. Viename laiške, kreipdamasis į David Mallet, Thomson 1726 metais įrašė žodžius, kuriais būtų galima apibūdinti jo kūrybą: „My idea of your Poem is a description of the grand works of Nature raised and animated by moral and sublime reflections; therefore before you quit this earth you ought to leave no great scene unvisited... Sublimity must be the characteristic of your piece"[4]. Kitoje vietoje jis sako, kad „Vasara" suplanuota kaip „idealioji diena".

Saint-Lambert intencija aiškėja iš jo korespondencijos su Madame de Chatelet, kuri 1748 metais laiške nerimavo, kad Abbé de Bernis savo eilėse apie metų laikus išreiškęs tą pačią nuomonę: „y mettre fort peu de fable, et peindre les différents agréments et plaisirs de la société dans les différentes saisons"[5]. Tą pat patvirtina ir „Vasaros" „argumentas": „Combien il est facile de rendre heureux les laboreurs; leurs moeurs. ...Paysages tels qu'on les desire pendant la chaleur, et leurs effets sur les sens et sur l'ame. Tondaison. Fenaison, et gaieté des travaux champêtres (XXII)"[6]. Gal reikėtų sutikti su de Nardis duotu šitokio pobūdžio kūrybinio darbo aptarimu: „un gioco in cui sensi e inteletto dettano imperiosamente le regole, una partita a schacchi studiata in anticipo" (8)[7]. Abu autoriai pabrėžia proto reikšmę kūrinio atsiradimui. Jų tikslas viską apimti. O Donelaitis tepareiškia vos vieną norą, kuris liečia tik formą: parodyti, kad eiles rašyti hegzametru galima ir lietuvių kalba[8]. Tai duoda daugiau laisvės. Formą jis skolinosi iš antikos, bet turinys pritaikytas tai dienai ir toms aplinkybėms, kuriose jis gyvena.

Thomson rašė dvidešimtaisiais šimtmečio metais. Saint-Lambert savo kūrinį pradėjo dvidešimt metų vėliau. Amžininkas Donelaitis savo *Metus* parašė greičiausiai 1765-1775 metų laikotarpiu. Ir tai galėtų paaiškinti jo didesnį nukrypimą nuo topinės literatūros. Arnold Hauser teigia, kad poetai pirmojoje 18 amžiaus pusėje rašė ne apie tai, ko jie siekė, bet apie tai, ką betarpiškai pažino. Dėl to jie taip dažnai kūrė vieną į kitą panašius stereotipus, neperteikiančius betarpiško gyvenimo[9].

Antroje šimtmečio pusėje nebebuvo galima apeiti Buffon, Linnaeus, Condillac darbų. Fizinė patirtis įsigalėjo vietoj tradicinės sampratos, realybė buvo įtraukta į poeziją. Per šimtmetį pasikeičia skonis: Metastasio vietą užima Goldoni ir Parini, Watteau pakeičia Hogarth ir Pietro Longhi. Universaliosios harmonijos sąvokoje telpa ir kontrastai: ją kaip tik pagyvina dialektinė siužeto samprata. Šitam metui ir priklauso Donelaitis.

Donelaitis ir Saint-Lambert rudenį aprašo skirtingai. Štai Saint-Lambert vaizdas:

Il vient environné de paisibles nuages;
Il voit du haut des cieux le pourpre des raisins,
Et l'ambre et l'incarnat des fruits de nos jardins;
De côteaux en côteaux la vendange annoncée
Rappelle le tumulte et la joie insensée:
J'entends de loin les cris d'un peuple fortuné
Qui court le thyrse en main, de pampres couronné.
Favoris de Bacchus, ministres de Pomone,
Célébrez avec moi les charmes de l'automne[10].
(Saint-Lambert, XLV)

„Ruduo" Nuotrauka Petro Raziūno

Donelaičio eilėse matome visai kitą vaizdą:

Žemė su visais pašaliais įmurusi verkia,
Kad mūsų ratai jos išplautą nugarą drasko.
Kur pirm du kuinu lengvai mums pavežė naštą,
Jaugi dabar keturiais arkliais pavažiuoti nepigu.
Ratas ant ašies braškėdams sukasi sunkiai
Irgi, žemes biaurias išplėšdams, teškina šmotais.
Vei, laukų sklypai, visur skendėdami, maudos,
O lytus žmonėms teškėdams nugarą skalbia.
Vyžos su blogais sopagais vandenį siurbia
Ir biaurius purvus, kaip tešlą, mindami minko[11].

Panašiai yra su mažesnėm detalėm ir temom. Thomson ir Saint-Lambert, vaizduodami gamtą, be pastoralinės idilės neapsieina. Donelaičio „Rudenyje" vyksta ūkininkų vestuvės. Idilės ten nė ženklo; proga panaudojama papeikti besaikį gėrimą ir valgymą ir parodyti ūkininkus su jų silpnybėmis[12].

Šių veikalų pradžia rodo skirtingą literatūrinę tradiciją ar jos nebuvimą. Thomson savo pavasarį pradeda invokacija ir pereina į dedikaciją Hertfordui. Kitose dalyse randami tradiciniai aprašymai:

Crown'd with the sickle and the wheaten sheaf,
While Autumn nodding o'er the yellow plain
Comes jovial on, the Doric reed once more,
Well pleased, I tune[13].

Saint-Lambert „Pavasarį" pradeda Ariosto primenančia įžanga:

Je chante les saisons, et la marche féconde
De l'astre bienfaisant qui les dispense au monde. (V)[14]

Donelaitis gamtą aprašo tiesiogiai. Jo aprašymas konkretus. Pavyzdžiui, apibūdinant saulę, kuri visiems trims poetams didžiai svarbi, Saint-Lambert į ją kreipiasi kaip į dievybę, Thomson aprašo jos vietą visatoje, Donelaitis rodo jos jaučiamą veikmę ūkininko gyvenime. Saint-Lambert ir Thomson savo kūrinius dedikuoja kilmingiesiems — čia galima įžiūrėti jų tradicinį nusistatymą, o Donelaitis nieko nemini: jis tik pamokslauja vargšams.

Tuos skirtumus rodo trijų metų laikų pabaiga. Thomson ir Saint-Lambert, pro keturis metų laikus praėję medituodami, kuria idealų gyvenimo paveikslą — tradicinę vienatvę su knygomis:

A rural, shelter'd, solitary scene;
Where ruddy fire and beaming tapers join
To cheer the gloom. There studious let me sit,
And hold high converse with the mighty dead;
Sages of ancient time, as gods rever'd,
As gods beneficent, who bless'd mankind
With arts and arms, and humanis'd a world. (267)[15]

„Vasara" Nuotrauka Petro Raziūno

Donelaitis, negalėjęs remtis literatūrine tradicija ir mokslais ir vaizdavęs ūkio darbininkus, kurie vos mokėjo skaityti, baigia familiariu kreipimusi į Dievą:

Taigi, tėtuti! toliaus už kožną reikalą mūsų
Rūpink tėviškai, kad vėl jau vasara rasis,
Ir mes vėlei ant laukų trūsinėdami vargsim[16].

Šios eilutės rodo Donelaičio kaip autoriaus nusistatymą: jis įsijungia į maldaujančią bendruomenę.

Skirtinga autorių pakraipa aiškiausiai pastebima, gretinant tekstus, pavyzdžiui, apie ūkio darbus:

Joyous, the impatient husband perceives
Relenting nature, and his lusty steers
Drives from their stalls to where the well-us'd plough
Lies in the furrow, loosen'd from the frost.
There, unrefusing, to the harness'd yoke
They lend their shoulder, and begin their toil,
Cheer'd by the simple song and soaring lark.
(„Spring", 7)[17]

...sur la plaine brûlante
Des faneurs promenoient la faux étincelante;
La sueur inondoit leurs membres palpitants:
Fatigués, harassés, ils paraissoient contents.
Quand le feu du midi suspendit leur ouvrage,
Je les vis en riant se rendre sous l'ombrage,
Et bientôt se livrer au charme d'un festin
Qu'avoient assaisonné le travail et la faim.
(„L'été", XXXIV)[18]

Juk žinai, brolau, koktu, kad svilina saulė,
Ir kad, prakaitui srovėms per nugarą teškant,
Jau ir blogs skilvys dėl pietų pradeda skųstis;
Rods, ir jam perlenkio reik kasdien pasitiešyt.
Ale kuomi gal biednas būrs savo vėdarą linksmint,
Kad jam plutos tikt ir kėžas vos pasiliko?
Taip vargingai jis, savo sausą truputį kramtęs
Ir ištroškęs, jau malkelio gert užsigeidžia.
O ką gers, kad skinkio jam nei viens nepasiūlo?
Taip jis iš bėdos, pas klaną kokį nušokęs,
Ištisas ir didiai dūsaudams, vandenį laka,
Kur vabalai visoki su varlėms šokinėja;
O štai Diksas su lazda dar muša nabagą[19].

Donelaitis neidealizuoja. Jis tik vaizduoja vargingą baudžiauninkų buitį. Thomson ir Saint-Lambert linkę į kontempliaciją: jie savo vaizdavimą papildo filosofiniu ir moraliniu svarstymu. Nors jie apdainuoja įvairius metų laikus, jie pirmiausia primena nekintančius gamtos įstatymus, kurių valdomas žmogus tegali būti laimingas. Laiko tarpsnis jungiamas su amžinybe. Į tai galima įjungti ir visą literatūrinę tradiciją. Bet Donelaitis rodo didesnį dėmesį žmogui, kuris juda gamtoje. Jo vaizdavimai daug dinamiškesni[20]. Abstrakčių žodžių jo žodyne tėra mažiau kaip 5%: plg. eilutę: „O štai Diksas su lazda dar muša nabagą". Daugiausia yra veiksmažodžių, išreikštų įvairiais niuansais ir savo skambesiu darančių dar daugiau įspūdžio. Kadangi yra palinkimo į hiperbolę, jie kūrinyje mirgėte mirga.

Donelaičio kūrinys parašytas kalba, kurią Gottsched būtų priskyręs nepadorių kalbų grupei. Svetimžodžiai, nelauktais sujungimais įgavę naują prasmę, iš liaudies perimti onomatopėjiniai jaustukai, vaizdingas kai kurių plūstažodžių pavartojimas, įvairiopi komiški elementai Donelaičio tekstą ypač pagyvina, ir to neturi nei Thomson, nei Saint-Lambert[21]. Tuomi jis priartėja prie realizmo.

Donelaičio *Metai* yra vienintelis savo rūšies kūrinys. Kaip moralizuojantis pamokslas ir beveik komiškas epas, jis realistinius vaizdus jungia su barokinėm hiperbolėm, skelbia „Teesie Tavo valia" idėją ir kartu pasmerkia baudžiauninkų išnaudojimą. Bet ypač jis apeliuoja į tautinius jausmus dar kur kas prieš tautinio atgimimo judėjimo atsiradimą Lietuvoje. Ir dėl to Kristijoną Donelaitį galima laikyti lietuviškojo romantizmo pirmtaku.

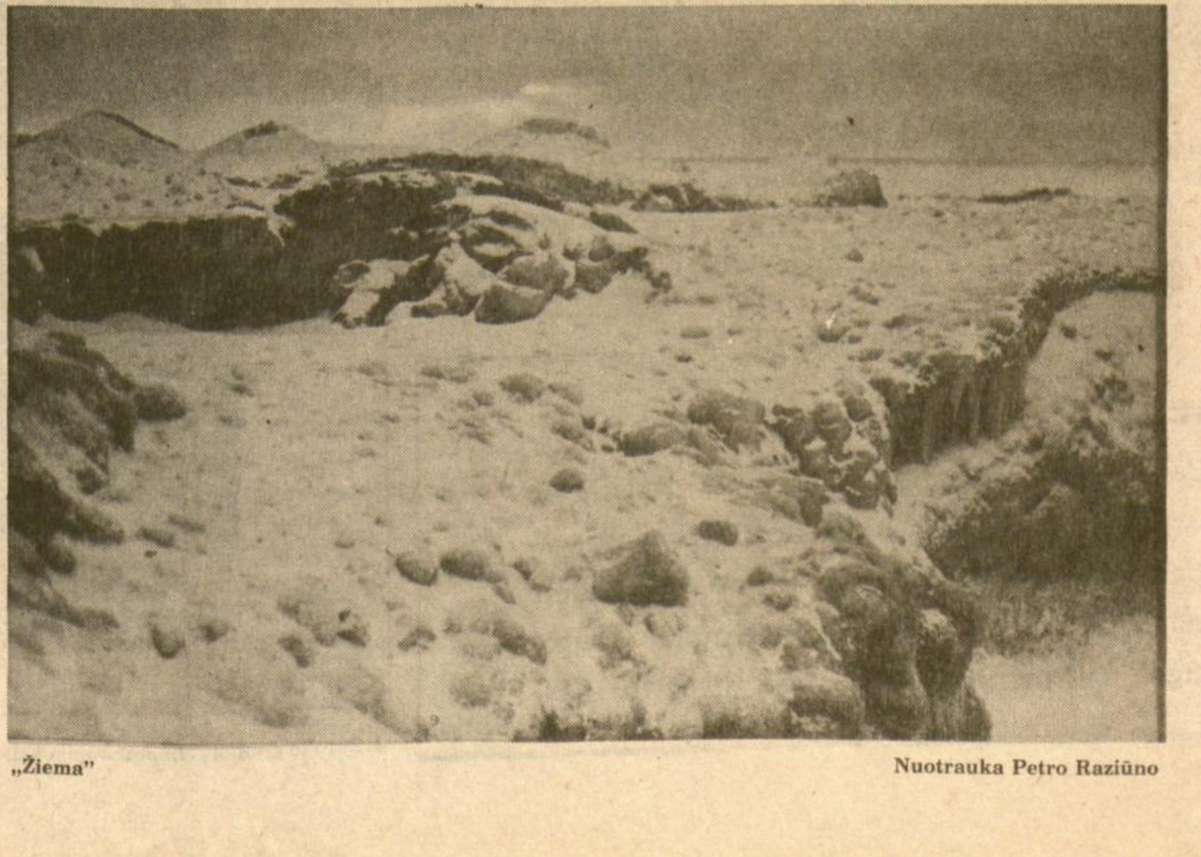

„Žiema" Nuotrauka Petro Raziūno

NUORODOS

1 Kristijonas Donelaitis (1714-1780), žinomas ir kaip Donalitius, Donaleitis, Donalaitis, Duonelaitis, lankė Knypavos lotynišką gimnaziją Karaliaučiuje 1732-1736 metais, po to studijavo Karaliaučiaus universiteto teologijos fakultete. Augęs gana vargingomis sąlygomis, jis turėjo ieškoti stipendijos, buvo įsipareigojęs giedoti chore. 1743 metais įšvęstas į kunigus, klebonavo Rytų Prūsijos Tolminkiemio mišrioje parapijoje, sakė pamokslus lietuviškai ir vokiškai, ir ten išgyveno iki savo mirties. Karaliaučiuje ir savo parapijoje jis turėjo ryšius su hernhuteriais ir pietistais, kurių įtaka jaučiama jo palinkime į sodininkystę ir amatą: jis dirbo termometrus, barometrus ir pianinus (pgl. Johannes Bobrowski, *Litauische Claviere*). Iš jo literatūrinių darbų, jam gyvam esant, nieko nebuvo išspausdinta. Jo našlė palikimą atidavė bičiuliui kunigui, o kitas jų — Hohlfeldt gavo sutikimą nusikopijuoti ištraukas iš Donelaičio raštų. *Metus* pirmąkart išleido Liudvikas Rėza 1818 metais. Jis poemai davė ir pavadinimą. Tekstą sutrumpino 465 eilutėm. Rėza pridėjo ir gana laisvą vertimą į vokiečių kalbą. Pirmą pilnąją *Metų* laidą parūpino August Schleicher 1845 metais (St. Petersburg). 1849 metais buvo išleistas G. Nesselman vertimas, o 1894 metais L. Passarge; pastaruoju metu (1966 metais) Donelaičio kūrinį į vokiečių kalbą išvertė Hermann Buddensieg. Nežinoma *Metų* parašymo data, bet kritikai sutinka, kad turėjo būti parašyti 1765-1775 metų laikotarpiu. Rankraštis buvo rastas Lochstedt pilyje 1945 metais ir turi keletą pataisymų ir papildymų.

2 Galbūt jis dalyvavo kantatos „Žiema" pastatyme Karaliaučiuje 1740 metais (žr. Leonas Gineitis, „Kristijonas Donelaitis", *Lietuvių literatūros istorija*, I, Vilnius, 1979, p. 44).

3 Žr. Alan Dugald McKillop, *The Background of Thomson's Seasons*, Hamden, CT: Archon Books, 1961; M. M. Cameron, *L'Influence des Saisons de Thomson sur la poésie descriptive en France*, Paris, 1927; Leonas Gineitis, *Klasicizmo problemos lietuvių literatūroje*. Vilnius: Vaga, 1972.

4 Cit. McKillop, p. 129, iš *Miscellanies of the Philobiblon Society*, IV (1857-1858), 30.

„Mano idėja jūsų poemos yra apibūdinimas didžiųjų gamtos darbų, pakylėtų ir sudvasintų moraliniais ir kilniais svarstymais; dėl to prieš jūs išeisit iš šios žemės, neturėtumėte pa-

(Nukelta į 3 psl.)

Donelaičio „Metai" ...

(Atkelta iš 2 psl.)

likti neaplankęs nė vienos didingos scenos... Pakilumas turi charakterizuoti jūsų kūrinį".

5 „...duoti truputį fabulos ir pavaizduoti įvairius visuomenės žavus ir malonumus įvairiais metų laikais".

6 „Kaip lengva pavaizduoti laimingus darbininkus, jų papročius... Peizažus karščių metu, ir kaip jie veikia jausmus ir sielą. Avių kirpimą. Šienapjūtę ir lauko darbų malonumus".

7 Luigi de Nardis, *Saint-Lambert. Scienza e paessagio nella poesia del Settecento,* Roma, 1961, p. 29. Ši laida, turinti ir *Les Saisons* tekstą, panaudota visoms citatoms, puslapius nurodant skliausteliuose.

„...žaidimas, kuris jausmams ir protui įsakmiai diktuoja taisykles, iš anksto išstudijuotas šachmatų žaidimas".

8 Čia jis pasireiškė dar prieš Klopstock *Messias* ir Kleist *Fruehling.* Studijų metu Karaliaučiuje jis jau buvo parašęs savo pasakėčias hegzametrais.

9 Arnold Hauser, *Sozialgeschichte der Kunst und Literatur,* Muenchen, 1953.

10

Jis ateina apsuptas ramių debesų;
Jis mato iš aukšto dangaus vynuogių purpurą
Ir mūsų sodo ambrą ir inkarnatą;
Kalvose paskelbtas vynuogių rinkimas
Atšaukia įšėlusį sąmyšį ir džiugesį:
Iš tolo girdžiu šūksnius laimingų žmonių,
Bėgančių su vynuogių virkščiom vainikuota lazda.
Bacho favoritai, deivės Pomonos ministrai,
Švęskit su manim rudenio šventę.

11 Kristijonas Donelaitis, *Metai.* Spaudai paruošė Juozas Ambrazevičius. Kaunas, 1940. Pp. 91-92.

12 Įdomu pažymėti, kad Thomson „Rudeny" yra viena vienintelė realistinė scena, kur pavaizduota puota.

13 James Thomson, *The Seasons,* London, 1963, p. 169.

Apvainikuotas pjautuvu ir kviečių pėdu,
Kai ruduo, lenkdamos virš geltonos lygumos,
Džiaugsmingai ateina, aš doreninę nendrę pučiu
Didžiai patenkintas ir vėl.

14

Giedu metų laikus ir eiseną derlią
Žvaigždynų palaimių, dalijančių juosius pasauliui.

Pgl. Ariosto: „Le dame, cavallier, l'arme, gli amori,/Le cortesie, l'audaci imprese io canto" (*Orlando furioso,* I). (Moteris, riterius, ginklus, meilę, kurtuaziją, drąsius žygius aš apdainuoju.)

15

Kaimiška, pridengta, vieniša scena,
Kur rausva ugnis ir spindinčios žvakės
Praskaidrina tamsą. Čia užsiėmęs sėdėsiu
Ir turėsiu pokalbį su galingais mirusiais,
Senų amžių išminčiais, gerbtais kaip dievai,
Geraširdžiais kaip dievai, kurie laimino žmoniją
Menais ir ginklais ir kėlė žmoniškumą pasauly.

Labai panašus yra Saint-Lambert sapnas:

Heureux l'ami des arts qui, dans la solitude,
Sait goûter tour-à-tour l'Arioste et Milton,
Et revient s'éclairer entre Locke et Newton!
Heureux qui sait jouir, et qui cherche à connoître! (LXXVI)

Laimingas meno bičiulis, kurs vienumoj
Moka pasigėrėti Ariostu ir Miltonu,
Ir pasisemti mokslo iš Lockės ir Newtono!
Laimingas, kurs moka džiaugtis ir mokslu pasigėrėti!

16 Kristijonas Donelaitis, *Metai,* eilutės 680-682.

17

Džiugiai pajunta nekantrusis vyras
Gamtos pasigailėjimą, ir savo jaučius stiprius
Varo jis iš jų tvarto ten link, kur senasai plūgas
Guli vagoj, iš šalčio išlaisvintoj jau.

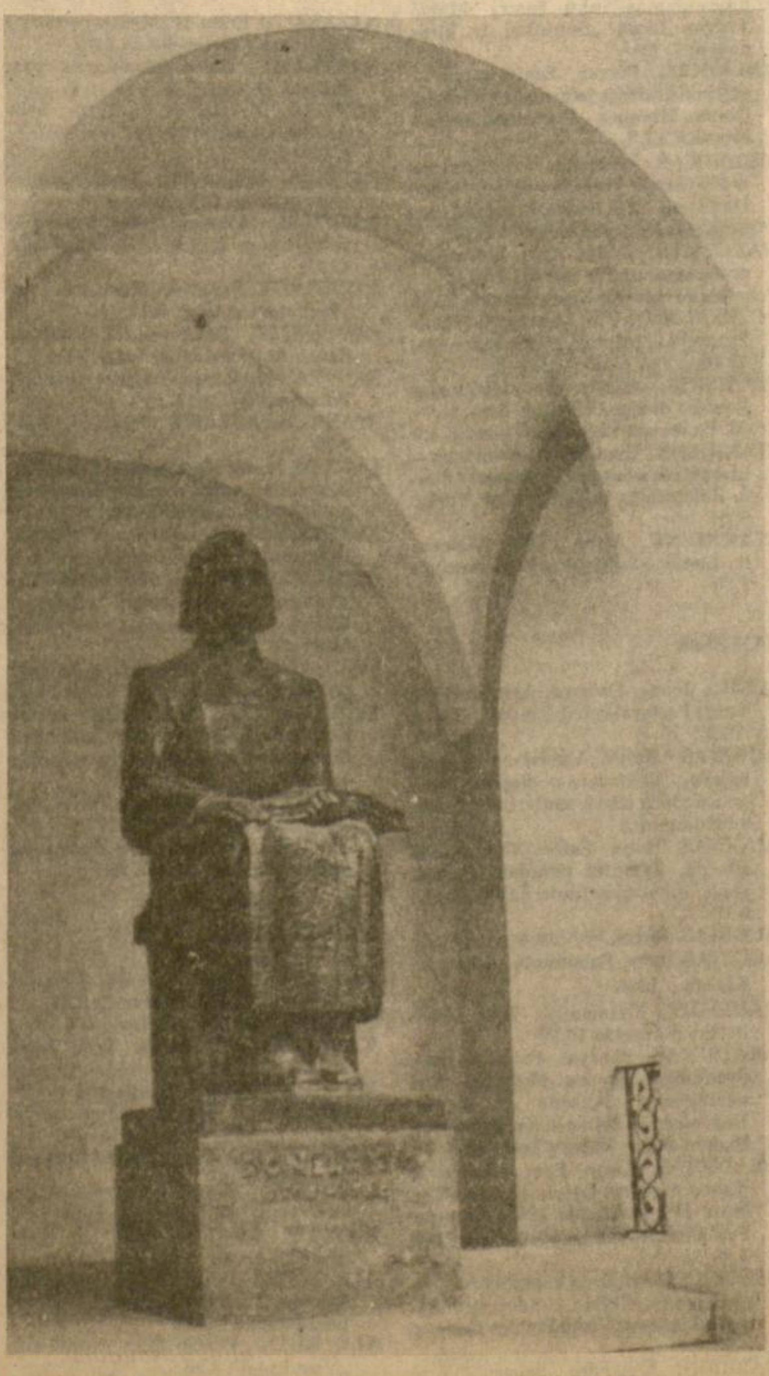

Konstantino Bogdano skulptūra „Kristijonas Donelaitis", 1963. Stikloplastikas, h 175. Vilniaus universiteto centriniai rūmai.

Čia jie nesipriešindami duoda savo pečius
Juos pajungiančiam jungui ir pradeda darbą,
Guodžiant paprastai dainelei ir iškilusiam vyturėliui.

18

... saulėj kaistančioj pievoj
Šienpjoviai suka spindintį dalgį,
Prakaitas liejas jų virpančiais sąnariais;
Pailsę, išvargę jie atrodo patenkinti.
Kai vidurdienio karštis sustabdo jų darbą,
Jie eina mielai į paunksnę
Ir tuoj sėdas ten prie pietų,
Paskaninančių darbą ir alkį.

19 Kristijonas Donelaitis, *Metai,* p. 60.

20 Ir šiuo atžvilgiu jis priartėja prie epo, kaip kontempliatyvinės–vaizduojančios poemos.

21 Išsamų Thomson ir Donelaičio palyginimą duoda E. Kuosaitė, „Gamta Dž. Tomsono ir K. Donelaičio kūryboje", *Literatūra* XV, 1 (1973), 81-101. Žr. taipgi jos „Kaimo gyvenimo vaizdai XVIII a. poemoje", *Literatūra* XIV, 3 (1972), 45-71. Daugiau apie Donelaitį žr. F. Tetzner, „Zu Christian Donalitius", *Altpreussische Monatsschrift,* XXXIX (1902) ir G. C. Pisanski, *Entwurf einer preussischen Literaergeschichte,* Koenigsberg, 1886.

* * *

Vertėjo pastaba: Kristijono Donelaičio 250 metų gimimo sukakčiai okupuotoje Lietuvoje buvo skirtas *Literatūros ir kalbos* t. VII (1965), o išeivijoje *Aidai* Nr. 3 (1964). Dar anksčiau apie Thomson ir Donelaitį buvo rašęs Antanas Musteikis *Gabijoje,* Nr. 4 (1953) ir Nr. 5 (1954).

Kristijono Donelaičio „Metų" pabaiga

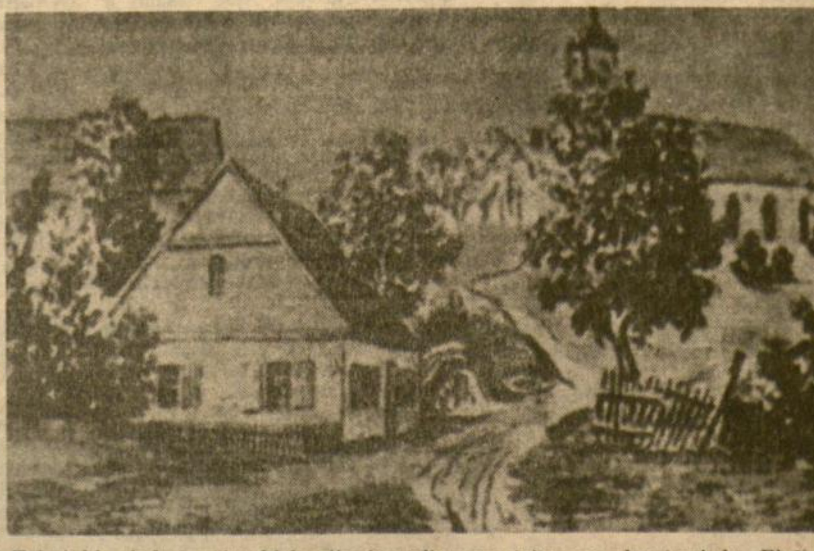

Tolminkiemio bažnyčios, klebonijos ir našlių namo (pirmame plane) vaizdas. Piešinys iš Franz Oscar Tetzner (1863-1919) knygos „Slavai Vokietijoje", 1902.

„Juk ne pirmas mets, kaip mes gyvendami vargstam,
Irgi ne pirmas sykis jau, kaip šiupinį verdam.
Daug išleidom jau skūpų pavasario čėsų,
O kiek vasarų bei visokių rudenių matėm!
Klauskit tik senuosius, jūs glūpieji bebarzdžiai,
Ir girdėkit, ką jie jums pasakys prisivargę.
Jūs, vaikai glūpi, dar svietą šį nepažįstat,
Bet nei žindyti paršukai vis šokinėjat.
Dar ir jums ateis vargingos jūsų dienelės,
Kad pamaži, lėles ir žirgus savo pametę,
Iš bėdos pelnytis ką nusitversite darbus.
Mes, surukę diedai, mes gi, kuproti nabagai,
Mes taip jau, kaip jūs, ant ūlyčių šokinėjom.
Ir taip jau, kaip jūs, savo jauną vasarą šventėm.
Ar tikėjomės, sulaukę rudenį kumpą,
Taip ūmai nusidovyt irgi pablogt taip greitai?
Ak, kaip veikiai žmogiškos nudyla dienelės!
Kožnas viens žmogus, taip pons, kaip būrs, prasidėdams
Ir vargingai užgimdams tikt pumpurą rodo,
Ik po tam tikrai, kaip dūšiai reik, prisižindęs
Auga be rūpesčių, kasdien iš pumpuro kopdams.
Ale su viena diena žiedelis dar nesirodo,
Bet reik daug dienų, ik pumpurs jo prasilukštin
Ir savo paslėptą grožybę visą parodo.
O vei silpnas daikts vos vos žydėti pradėjo,
Štai jau ir vargai tuojaus jį pradeda stumdyt.
Žinom juk visi, kaip mums biedniems pasidarė,
Kaip mes, vaikesčiais glūpais dar būdami, žaidėm.
Ak, kur dingot, ak, jūs jaunos mūsų dienelės!
Rudenis ir žiema grožybes jūsų sudarkė,
O mums, diedams, jau vainiką žilą nupynė.
Vėi, broleliai, seną vėl nulydėjom metą
Ir visokius jo vargus taip jau nulydėjom.
Ką mums naujas mets ir vėl atkopdama saulė,
Kad mus sviete Dievs laikys, toliaus sudavadys,
Dar iki šiol nenumanom ir žinoti negalim.
Ant laukai šalti, kurių mes nugarą minkštą
Vasarą rėžėm ir grūdelius bėginėdami barstėm,
Dar su ledais ir su pusnynais miegt užsikloję
Irgi nerodo, ką mums Dievs dosnings pažadėjęs
Ir surokavęs yr, kaip mes dar sviete nebuvom.
Bet pamatysim, kad jau vėl su padėjimu Dievo
Vasara rodysis, ir mes vėl šilumą jausim.
Čėso reik, to čėso tikt kantriai palūkėkim
Ir, ik dirvos vėl ką duos, palūkėt nepailskim.
O tu miels Dieve, tu dangiškas geradėji!
Tu pirm amžių, kaip mes dar dūmot negalėjom,
Jau išmislijai, kaip kartą mes prasidėsim
Ir ko mums reikės, kad šviesą šią pamatysim.
Tu mums sąnarius ir ūmus visus dovanojai
Ir sudavadijai kiekvieną reikalą mūsų.
Tu dienas verksmų bei džiaugsmų mūsų paskyrei
Irgi nulėmei jau kožnam ilgumą dienelių.
Štai vėl čėsai senojo pasibaigusio meto
Ir visokios priespaudos su tavo pagalba
Jau nusidovijo, biedžius mus raudinę tankiai.
Ak niekingi jūs džiaugsmai šiltos vasarėlės!
Jūs žolelės blizgančios su savo grožybėms!
O ir jūs paukšteliai su saldžiais alasėliais!
Ar kas dar daugiaus pas mus savo vasarą šventėt,
Jūs neprivalėt rūpintis, pas mus atsilankę,
Kaip maitinsitės ar kur šėtras savo sutversit,
Ir nei art, nei sėt, nei ką suvalyt neprivalėt;
Nės jums Dievs taip dovytis ir dirbt nepaskyrė,
Bet be rūpesčių jus išlaikyt pažadėjo.
Mes griešni siratos, mes biedni nabagėliai
Rods valnybės jūsiškos pasidžiaugti negalim.
Išgi mažų dienų mus skaudžios vargina bėdos
Ir iki mirštant mūčyt mūsų dūšias nesiliauja.
Taip, kaip žinom, ir jau vėl pasibaigusį metą
Tuo po Velykų, maisto dėl, trūsinėti pradėjom
Ir daug prakaito per visą vasarą mielą
Dirbdami nuo karštų veidelių mūsų nušluostėm,
Ik zopostėliui ką susirinkom ir pakavojom.
Taipgi dabar, jau rudenį su svodboms nulydėję
Ir kaimyniškai bei viežlybai pasidžiaugę,
Rūpinkimės zopostą dar pasilikusį čėdyt
Ir kad ką gardžiai pasikepsim ar išsivirsim,
Vis rytojaus ir kitų dienų paminėkim.
Nėsa dar ilgs pažygys, iki vėl vasarėlę sulauksim
Ir šviežius valgius į puodus kraudami virsim.
Nugi dabar vėl skirkimės ir su padėjimu Dievo
Skubinkimės savo padarynes pamaži pasiprovyt;
Nės saulelė vėl pusnynus pradeda gandint
Ir jau vieversiai linksmai lakstydami čypsi.
Vei, vasarėlė jau pamaži prisiartina miela
Ir, kas mūsų zopostams reiks, vėl žada parūpint.
Bet be tavęs, tu dangiškasis mūsų tėtuti,
Nieks negal mums tekt, ką miela vasara žada.
Ką mums mačys priprovos, ką mūsų trūseliai?
Ar kad, sėtuves ir naujus noragus nusipirkę,
Art išsitrauksim ir grūdelius kaip reik pasisėsim?
Vislab bus niekai, ką veiksim argi pradėsim,
Kad žegnojanti rankelė tavo negelbės.
Tu mus išlaikei per visą prašokusį metą,
Tu dar ir toliaus mus išlaikyti galėsi.
Ką mums vasara duos, mes rods numanyti negalim,
Bet tu jau žinai, kiek mums reikės, surokavęs.
Mes glūpi daiktai n'išmanom tavo davadą;
Ir tavo mislys neigi bedugniai mums pasirodo,
Kad mes kartais per giliai pasidrąsinę žiūrim.
Taigi, tėtuti, toliaus už kožną reikalą mūsų
Rūpink tėviškai, kad vėl jau vasara rasis
Ir mes vėlei ant laukų trūsinėdami vargsim".

Kristijonas Donelaitis. *Raštai.* Vilnius: Vaga, 1977. Paruošė Lietuvos TSR mokslų akademijos Lietuvių kalbos ir literatūros institutas. Redakcinė komisija: K. Korsakas (pirmininkas), K. Doveika, L. Gineitis, J. Kabelka, K. Ulvydas. „Žiemos rūpesčiai", 579-682 eilutės, pp. 255-261.

Iš 1988-ųjų metų Lietuvoje — Lietuvos trispalvės pakėlimo Gedimino kalno pilies bokšte, Vilniuje, diena — spalio 7-oji.

Nuotrauka Jono Juknevičiaus
(Iš Broniaus Kviklio archyvo)

„Draugo" kultūrinio priedo 1988 metų turinys

(Atkelta iš 4 psl.)

JUODVALKĖ, Eglė. 35-oji Europos lietuviškųjų studijų savaitė 9.24
JUODVALKĖ, Eglė. Vargas tiems, kurie nuo Manęs atsitolino (Vakaras su Sigitu Geda ir Regimantu Adomaičiu) 10.1
k. brd. Poezijos dienos Chicagoje penkioliktąjį kartą 5.21
k. brd. Žmogus, be kurio neapsieinama (Broniaus Kviklio Maironio sukaktuvinės parodos proga) 4.23
Kazio Bradūno paskaita ir rečitalis Balzeko Lietuvių kultūros muziejuje 11.19
IV Kultūros kongreso belaukiant (Su kongreso pirmininke Milda Lenkauskiene kalbasi Juozas Stempužis) 5.28
Lietuva per Chicagos abonentinę televizijos laidą 7.9
Lietuvių katalikų mokslo akademijos 1988 m. suvažiavimo programa 7.16
l.m. Vakaras su Regimantu Adomaičiu ir Sigitu Geda Chicagoje 9.10
l.n. Naujas kultūros centras New Yorke veikia gyvai 5.21
MARIŪNAS, Viktoras. Premijų tradicija, žiūrint iš laiko aukštumėlių 5.7
MARKELIS, Adolfas. Poezijos šventėms artėjant 5.14
MOCKŪNAS, Liūtas. Žodžiais per iliuzijų vingius į cinizmo problemos išrišimą (Santaros-Šviesos suvažiavimas) 10.22
Nauji Lietuvių rašytojų draugijos nariai 2.27
Paskaita apie Emiliją Platerytę Balzeko Lietuvių kultūros muziejuje 6.25
Paskaita ir asmeniški atsiminimai apie dr. Joną Šliūpą Balzeko Lietuvių kultūros muziejuje 5.21
P. E. Vakaronė, skirta Emilijai Platerytei 7.23
Šiemetinio Santaros-Šviesos suvažiavimo programa 7.30
VENCLOVA, Tomas. Tarptautinio PEN klubo kongresas Korėjoje 10.1
VIDŽIŪNIENĖ, R.K. JAV LB Kultūros tarybos Premijų šventė Los Angeles 6.4
ŽYGAS, Arvydas. Etnografija ir lietuviškas jaunimas 3.19
ž. l. „Naujas kraujas" per Žemę L 10.8
ž. l. Sigitas Geda per „Žemę L" 10.22

NEKROLOGAI

a. ll. Su a.a. Adolfu Markeliu atsisveikinant 9.17
BLEKAITIS, Jurgis. Algimantą Dikinį palydint 10.29
GIMBUTAS, Jurgis. Pauliaus Galaunės laidotuvės Kaune 11.12
LAUČKA, Juozas Bronius. Barbarai Darlys prisiminti 7.16
TRUMPA, Vincas. Su istoriku Antanu Kučų atsisveikinus 11.5

* * *

Pasibaigus 1988-iesiems metams, redakcija nuoširdžiai dėkoja visiems „Draugo" kultūrinio priedo bendradarbiams, šiais metais praturtinusiems jo turinį: poetams, beletristams, studijų ir straipsnių autoriams, knygų, parodų, koncertų ir teatrų spektaklių recenzentams, menininkams, kurių kūriniai buvo reprodukuojami, fotografams, kritikams ir tiems, kurie geru žodžiu lengvino „Draugo" priedo darbą. Tikėkimės, kad naujas viltis mūsų tautai įžiebę šie metai visus mus paskatins ateityje dar uoliau savo jėgas skirti lietuviškajam rūpesčiui.

„Draugo" kultūrinio priedo 1988 metų turinys

BENDROS TEMOS

a.a. ll. Išeivija ir Lietuva 10.29

ELTA Dialogas apie Lietuvą rašytojų suvažiavime Slovėnijoje 6.25

GEDA, Sigitas. Laiškas Lietuvos jaunimui 10.8

GEDA, Sigitas. Kalba Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio suvažiavime 11.5

j. p. Partinio kultūrinio elito pasipiktinimas ir iliuzijos 1.30

j. p. Rašytojai prabyla apie ekologinę ir kultūrinę katastrofą 4.23

j. p. Knyga apie lenkų likimą ir paskutinius jotvingius 11.19

JURAŠIENĖ, Aušra Marija. „Tautai reikia dvasingumo ..." (Pokalbis su poetu Vaidotu Dauniu, kuriamo žurnalo „Menas" redaktorium) 12.24

K. G. Po Aukščiausios tarybos sesijos ... 12.10

K. G. Septyni Sąjūdžio mėnesiai 12.31

k. ž. Apie „totalitarinę radiaciją" 7.23

k. ž. Čekų rašytojas sveria Gorbačiovo reformas 9.10

k. ž. Lietuviai ir PEN kongresas Pietų Korėjoje 9.3

k. ž. „Naujakalbė" Lietuvoje — žodyno pradmenys 10.15

k. ž. PEN Klubas kreipiasi į Gorbačiovą dėl Iešmanto 4.30

k. ž. Reakcija prieš „persitvarkymą" Lietuvoje? 4.9

k. ž. Rytų Vokietijos rašytojai kritikuoja cenzūrą 9.24

k. ž. Vytautas Petkevičius — paradoksiškas tabu ir mitų griovėjas 10.22

k. ž. Pasaulio rašytojų akcija dėl Iešmanto 11.5

NAKAS, Viktoras. Persitvarkymas tenai ir čionai 10.8

PABEDINSKAS, Jonas. Nauji verslai tėvynėje ir išeiviai 12.10

PRUNSKIS, Juozas. Pasimatymas su „Chicago Tribune" redaktorium 1.30

PRUNSKIS, Juozas. Pokalbis su „Chicago Sun-Times" redaktoriais 1.23

SAULAITIS, Antanas, SJ. Mūsų laikysena „nusikaltėlių" sūkuryje 6.25

SKUODIS, Vytautas. Lietuvos laisvės idėja gyva! 2.13

SKUODIS, Vytautas. Lietuva tebelaukia savosios išeivijos pagalbos ... 11.26

SKUODIS, Vytautas. Ar laukia Lietuva degtinės ? 12.3

SKUODIS, Vytautas. Dar vienas requiem mūsų išeivijos spaudai 12.17

ŽEMAITYTĖ, Aldona. Vienybė težydi 11.5

RELIGIJA IR FILOSOFIJA

a.ll. Lietuvių katalikų mokslo akademija — moksio ir tikėjimo santykio saugotoja 9.17

BAGDANAVIČIUS, Vytautas. Pagrindinės krikščionio pareigos šiandien 5.21

K.G. Šepetys apie ateistinį auklėjimą 2.27

SAULAITIS, Antanas SJ. Kūčios — pasaulio šeimos stalas 12.24

V. Bgd. Ar žmogus vertas keltis iš mirties? 4.2

ZAILSKAITĖ, Aldona. Karalius kenčiančiam pasauliui (Kristaus karališkumas Morkaus evangelijoje) 11.26

ZAILSKAITĖ, Aldona. „Jums gimė Išganytojas" (Jėzaus gimimas Luko evangelijoje) 12.24

ISTORIJA

ADOMĖNAS, Antanas. Dėl lietuvių diasporos 11.12

GELŽINIS, Martynas. Mažoji Lietuva Lietuvių Bendruomenės memorandume 2.27

Juoz. Pr. Poznanės universiteto studijos apie Lietuvą 9.3

K. G. Angariečio likimas 7.2

K. G. Atviriau rašoma apie Lietuvos okupavimą 9.10

K. G. Istorijos mielės ir razinos 7.9

K. G. Lietuvos istorija 1987 metais 1.9

K. G. Propagandos kampanija prieš Vasario 16 2.13

K. G. Propagandistas apie vyskupą Borisevičių 3.5

K. G. Teisina vaikų ir moterų trėmimus 3.26

K. G. Mažas žingsnis į priekį... (*Pergalė* aiškina Balio Sruogos laiškus) 4.16

K. G. Raginama reabilituoti Biržišką ir Krėvę 9.17

K. G. Gruodžio 16 ir Vasario 16 12.17

KRIAUČIŪNAS, Romualdas. Sutinkame, kad ateitininkai nekalti (Antano Jono Van Reenan „Lithuanian Diaspora : Koenigsberg to Chicago") 6.18

k. ž. Istorijos studentų klausimai ir istorikų atsakymai 4.30

LANDSBERGIS, A. Justinui Marcinkevičiui apie Sibiro kankinius prabilus 7.30

LANDSBERGIS, A. Simbolių mirtis ir prisikėlimas 9.10

Mažosios Lietuvos rezistencinio sąjūdžio taryba. Tilžės aktas 1988 metų tautinio atgimimo šviesoje (Mažosios Lietuvos rezistencinis sąjūdis kreipiasi į Šventą Tėvą) 11.26

MEŠKAUSKAS, Jonas A. Dėl „Lietuvių diasporos" 7.30

PABEDINSKAS, Jonas. Žydų — lietuvių santykių klausimu 4.23

SKUODIS, Vytautas. Pogrindžio srovės įvykių Lietuvoje šviesoje: bendradarbiavimo galimybės ir konfliktų pavojai 10.15

SRUOGIENĖ, V.D. Lietuvių rezistencija prieš vokiečių represijas 3.19

SUŽIEDĖLIS, Saulius. Vokiečių okupacijos mokslinė metodologija ir OSI 2.6

TRUMPA, Vincas. Jonas Puzinas — archeologas, istorikas, enciklopedininkas (Dešimtosioms jo mirties metinėms) 2.20

VALKAVIČIUS, Vincas. Žvilgsnis į lietuvių diasporą iš kitos perspektyvos (Antano Jono Van Reenan „Lithuanian Diaspora : Koenigsberg to Chicago") 6.18

VENCLOVA, Tomas. Apie viešumą ir pusiau viešumą 7.16

VISVYDAS, Pr. Baltos ir juodos figūros 7.30

ĮVAIRŪS MOKSLAI

BALTIS, Povilas. Slavistai ir Rytų Europos mokslininkai Havajuose 12.10

BALYS, Jonas dr. Lietuvių moterų galvos parėdai senovėje ir kiti papročiai 5.14

BIELIAUSKAS, Vytautas J. Įvykiai Lietuvoje ir komunikacijos problemos 11.5

GIMBUTAS, Jurgis. Namotyra Lietuvoje nuo 1974 metų 9.24

Ketveri Lituanistikos katedros darbo metai (Pasikalbėjimas su profesorium Bronium Vaškeliu) 5.28

K. G. Demografijos klausimais 5.14

KLIMAS, Antanas. Sukilimas indoeuropiečių kalbotyroje 1.23

KUBILIŪTĖ, Ramunė. Karas ir taika Pabaltijy — vienuoliktoji baltistikos konferencija 7.2

Pokalbis su dr. Juozu Meškausku „Lietuvos medicinos istorijos" išleidimo proga 4.2

RADŽIUS, Aleksandras. Didysis Amerikos žvaigždininkas (Edward Emerson Barnard) 1.9

RADŽIUS, Aleksandras. Žvaigždės mirtis 10.1

ŠTROMAS, Aleksandras. Mūsų dienų įvykiai Lietuvoje — veidrodis ateičiai 10.29

VAŠTOKAS, Romas. Žvilgsnis į genocidą iš visuotinės perspektyvos 6.11

MENAS, PARODOS

a. kt. Čiurlionio galerijos 30 metų sukakties šventė 2.20

ALEKSA, Petras. Dagys: vidinė kančia, medis ir žmogus 12.10

BAGDANAVIČIUS, Vytautas. Dvi teorinio galvojimo dailininkės (Zita Sodeikienė ir Ada Sutkuvienė) 4.30

BINKEVIČIŪTĖ-GUČIUVIENĖ, Antanina. Skulptorė Ieva Pocienė Australijoje 7.2

BINKEVIČIŪTĖ-GUČIUVIENĖ, Antanina. Eglė, žalčių karalienė Australijoje 12.17

BUTĖNAS, Eugenijus. Miestas — amžina fotomenininkų tema (17-oji lietuvių fotografų paroda) 11.5

Čiurlionio galerija. Vytauto Valiaus paroda Čiurlionio galerijoje 10.8

Čiurlionio galerijos valdyba. Čiurlionio galerijos sukaktuvinė paroda 1.23

Čiurlionio galerijos valdyba. Atidaroma Alfonso Dargio sukaktuvinė paroda 11.19

GAUČYS, Povilas. Čiurlionio galerijos 30 metų sukaktis ir kas toliau? 2.20

GERULIS, Eugenius. Juozo Sodaičio tapybinė grafika 1.30

GIMBUTAS, Jurgis. Ką vaizduoja lietuviškieji Vatikano pašto ženklai? 5.14

HOLENDERIS, Emilijus. Magdalenos Stankūnienės „Deivių" parodos laukiant 2.27

JAUTOKAITĖ, Saulė. Čiurlionio galerijos sukaktuvinė paroda 2.20

JAUTOKAITĖ, Saulė. Magdalenos Birutės Stankūnienės meno darbų paroda 3.26

JAUTOKAITĖ, Saulė. Religinės tematikos meno paroda 5.21

JAUTOKAITĖ, Saulė. Fantastiškų gėlių meno paroda (Nijolės Banienės) 6.25

JAUTOKAITĖ, Saulė. Olandų ir flamų tapyba iš Ermitažo Chicagoje 9.3

JAUTOKAITĖ, Saulė. Vijos Tarabildienės parodą aplankius 10.15

JAUTOKAITĖ, Saulė. Įspūdinga Vytauto Valiaus meno paroda 10.29

JAUTOKAITĖ, Saulė. Tautinių juostų meistrė Chicagoje (Palmira Damijonaitienė) 12.10

JAUTOKAITE, Saulė. Atmintina dailininko Alfonso Dargio paroda 12.24

j. p. Filmas „Atgaila" iš New Yorko ir Lietuvos perspektyvos 3.12

KEZYS, Algimantas. Dailininko Audriaus Plioplio paroda apie „Mintį" 1.16

KEZYS, Algimantas. Kūrybos syvai iš tų pačių šaltinių (Zitos Sodeikienės ir Ados Sutkuvienės paroda) 4.30

KEZYS, Algimantas. Rimanto Dichavičiaus paroda „Žiedai tarp žiedų" 1.23

KEZYS, Algimantas. Romualdo Požerskio fotomenas dvelkia gyvenimiškumu 6.18

KEZYS, Algimantas. Lietuvių meno istorijon žvilgterėjus (Balzeko Lietuvių kultūros muziejaus paroda „Lietuvių meno 65 metai") 12.10

k. ž. „Akmuo užantyje" — „švelni" politinė pornografija 2.6

k. ž. Vengrų filmas apie operetes ir utopijas 2.20

LAPĖ, Pranas. Menas ieško ryšio su žmogumi (Žodis, tartas atidarant Čiurlionio galerijos sukaktuvinę parodą) 2.20

LUKIENĖ, Ramunė. Eleonoros Marčiulionienės keramikos paroda 9.10

MARKELIS, Adolfas. Lietuvių dailės muziejus ir religinio turinio paroda 4.23

MARKELIS, Adolfas. Nijolės Banienės gėlių paroda Chicagoje 5.14

MARKELIS, Adolfas. Rusų poetas apie skulptorių Gediminą Jokūbonį 3.5

MARKELIS, Adolfas. Zitos Sodeikienės ir Ados Sutkuvienės paroda 4.16

MATRANGA, Viktorija. Ada Sutkuvienė — Dailės premijos laureatė 5.7

MATRANGA, Viktorija. Eleonoros Marčiulionienės keramikos menas 9.24

MATRANGA, Viktorija. Žvilgsnis į lietuvių religiją Lietuvių dailės muziejaus parodoje 5.14

NAZARAITĖ, Edita. Išeivijos lietuvių „Dailė '88" Toronte 7.23

NAZARAITĖ, Edita. Netaiklūs socialistinio realizmo šūviai 5.28

(p. j.) Naujas Vytauto Kašubos kūrinys — Vytauto didysis antspaudas 7.16

POŽELAITĖ-DAVIS, Isolda I. Vytas Šerelis — Australijos lietuvių menininkas 7.16

Prano Domšaičio darbų paroda Chicagos valstybiniame universitete 7.9

Pr. V. Jaunųjų dailininkų tarpe (Jonas Kulikauskas) 2.27

R. L. Vijos Tarabildienės akvarelių paroda 9.24

Romualdo Požerskio paroda Čiurlionio galerijoje 5.28

RŪTENIS, Jonas. Dailininko Viktoro Vizgirdos studiją aplankius 5.21

SAULAITIS, Antanas S.J. Visas menas — religinis 5.14

VAŠKAITIS, Bronius. Dailininko Petro Vaškio kūrybos keliai 7.2

VAŠKAITIS, Bronius. Lietuva dailės kūriniuose (Lietuvos tapybos ir grafikos paroda Philadelphijoje) 3.12

VISVYDAS, Pr. Susapnuotų įvaizdžių siuita (Rasos Arbaitės paroda) 11.19

VISVYDAS, Pr. Jurgio ir Julijos Šapkų paroda Los Angeles 12.10

WITTMAN, Timothy. Aleksandros Vilijos Eivaitės aliejinė tapyba 4.9

žiūr. Lenkų filmai gvildena totalitarizmą 6.4

MUZIKA, KONCERTAI

AR Andriaus Kuprevičiaus rečitalis Washingtone 2.13

Balzeko Lietuvių kultūros muziejaus koncertų serija 12.3

BIELSKUS, Mindaugas. Šiemetinis „Draugo" koncertas (Birutė Dabšienė-Vizgirdienė, Ričardas Daunoras, Alvydas Vasaitis) 4.2

BIELSKUS, Mindaugas. Gintarės Jautakaitės koncertas Chicagoje 7.30

Daina apie Petrą Gražulį 5.14

DAGIENĖ, Rita. Amy Hartman ir Petro Aglinsko kamerinės muzikos koncertas 12.3

DRUNGA, Mykolas. Barzdos, Pirčiupis, marionetės ir robotai (Eksperimentai Dariaus Lapinsko scenoje) 6.4

DRUNGA, Mykolas. Juozo Stankūno dainų skrynelė 6.18

DRUNGA, Mykolas. Oi laukiau, laukiau šventos dienelės (Balio Pakšto plokštelė „Eikime mudu abudu") 5.21

DRUNGA, Mykolas. Tai ne miškas šlama (Broniaus Jonušo maršai) 4.23

DRUNGA, Mykolas. Ne stovėti, o kilti: mintys po neeilinio koncerto Toronte 7.23

DRUNGA, Mykolas. Trys stiprūs balsai Margučio koncerte (Algis Valiūnas, Julianne Barnes ir Edward Zelnis) 10.15

DRUNGA, Mykolas. Linksma Užgavėnių folkloro pynė: Dainavos ansamblio pastatymas Chicagoje 11.26

Fleita ir klasikinė gitara Balzeko Lietuvių kultūros muziejuje (Amy Hartmann ir Petras Aglinskas) 10.1

JANUŠAITIS, Jurgis. Nuo Šešupės gimto kranto iki svetimo Atlanto (Sukaktuvininkė Juozė Krištolaitytė-Daugėlienė) 2.20

Lietuva grumtynėse su dviem žalčiais (Pokalbis su kompozitorium Darium Lapinsku) 4.30

LIEPAS, Stasys. Jeronimo Kačinsko kūrybinė rugiapjūtė amžiaus brandoje 12.24

n. g. / r. p. Estrados solistė Birutė Petrikytė Chicagoje 9.24

p. ptr. Ar pažįstate (Algis Valiūnas) 9.24

p. ptr. Būkime pažįstami (Edward Zelnis) 9.17

p. ptr. Būkime pažįstami (solistė Julianne Barnes) 10.1

ptr. Lietuviai Metropolitan operoje 11.19

SKAISGIRYS, Kazys. Simfoninių koncertų reikalu 1.9

SKAISGIRYS, Kazys. Žilevičiaus - Kreivėno muzikologijos archyvas 5.7

STROLIA, Faustas. Jaunų instrumentalistų duoklė „Margučiui" (Linda Veleckytė ir Saulius Cibas) 12.3

ž. l. Iš Italijos — lietuviška „Antis" 11.26

TEATRAS

a. ir a. ll. „Taip Dieve duok kožnam ..." 6.4

BALAŠAITIENĖ, Aurelija. Petras Maželis — laureatas likimo galioje 5.7

BINKEVIČIŪTĖ-GUČIUVIENĖ, A. Režisieriaus Algio Butavičiaus naujas laimėjimas 9.3

Chicagos Tarptautiniam teatro festivaliui prasidėjus 4.30

DRUNGA, Mykolas. Tarėsi išeivijos lietuvių teatro darbuotojai 1.16

DRUNGA, Mykolas. Žalčiai ir kunigaikščiai prie Dubysos (Pokalbis su režisierium Petru Maželiu) 12.3

DRUNGA, Mykolas. Vėjuotą lapkritį susitikom Antram kaime 12.17

j. p. Vilniaus Jaunimo teatro gastrolės Amerikoje 2.20

j. p. „1984-ieji metai" scenoje — orveliški, čekiški, lietuviški apmąstymai 7.2

Juoz. Pr. Chicagos teatruose. George Orwell'io „Gyvulių ūkis" 1.9

Juoz. Pr. Chicagos teatruose. Sondheimo dainų mozaika (Marry Me a Little) 1.23

Juoz. Pr. Chicagos teatruose. Iš pasakos — komiškas miuziklas (Princess and the Pea) 1.30

Juoz. Pr. Chicagos teatruose. Tennessee Williams „Stiklinis žvėrynas"; Avangardinė mišrainė (Cries from the Mammal House) 2.6

Juoz. Pr. Chicagos teatruose. Šeimos trikampio komedija (Passion Play) 2.13

Juoz. Pr. Chicagos teatruose. Su Nobelio ir Pulitzerio premijomis („Hughie" ir „Talk to Me Like the Rain and Let Me Listen") 2.27

Juoz. Pr. Chicagos teatruose. Dar dėl „Stiklinio žvėryno" 2.20

Juoz. Pr. Chicagos teatruose. Linksmas farsas (The Nerd) 3.5

Juoz. Pr. Chicagos teatruose. Makbetas universiteto teatre 3.12

Juoz. Pr. Chicagos teatruose. Siurrealistinė pasimetusio pasaulio drama (Landscape of the Body) 3.26

Juoz. Pr. Chicagos teatruose. Žurnalistų drama (The Common Pursuit) 4.9

Juoz. Pr. Chicagos teatruose. Čechovas Jaltoje; Trys nauji žodžiai scenoje (The Author's Voice; Albert's Bridge; The Frog Prince) 4.23

Juoz. Pr. Chicagos teatruose. Gyvenimas Trinidade (Playboy of the West Indies) 4.30

Juoz. Pr. Chicagos teatruose. Politinė Europos drama (A Bright Room Called Day); Farsas teatro festivaly (A Flea in Her Ear) 5.14

Juoz. Pr. Chicagos teatruose. Kompozitoriaus Cohen dainų ciklas (Georgie Boy) 6.4

Juoz. Pr. Chicagos teatruose. Magiška komedija (The Escape Artist) ; Dainų ir šokio miuziklas (Dreamgirls) 6.18

Juoz. Pr. Chicagos teatruose. Amerikietiškas balsas Italijoje (The Return of Pinocchio); Padugnių bendrabuty (Killers) 7.16

Juoz. Pr. Chicagos teatruose. Muzikinė komedija (A Change in the Heir) 7.23

Juoz. Pr. Chicagos teatruose. Baleto, magikos, dainų miuziklas (The Phantom and the Superstars) 9.3

Juoz. Pr. Chicagos teatruose. Pulitzer premija komedijai (Driving Miss Daisy); Vaizdų mozaika komedijoj (Double Exposure) 9.10

Juoz. Pr. Chicagos teatruose. Kunigas — mėgėjų teatro aktorius (Fiddler on the Roof) 9.17

Juoz. Pr. Chicagos teatruose. Dviejų vyrų drama (Some Men Need Help) 10.1

Juoz. Pr. Chicagos teatruose. Ankstesnis Faustas 10.8

Juoz. Pr. Chicagos teatruose. O'Neill'io šimtmetis (Before Breakfast; Hughie); Dainų miuziklas (Follies) 10.22

Juoz. Pr. Chicagos teatruose. Bellini opera „La Sonnambula" 10.29

Juoz. Pr. Chicagos teatruose. Giuseppe Verdi opera „Falstaff" 12.3

Juoz. Pr. Chicagos teatruose. Socialinė drama (The American Clock) 12.10

Juoz. Pr. Chicagos teatruose. Tragiška jaunuolio drama (Tamer of Horses) 12.24

LANDSBERGIS, Algirdas. Bogušį iš teatro, peršingus iš Europos (Vieno veiksmo hepeningas) 2.6

LANDSBERGIS, Algirdas. Niko, Eimuntas, Gautama — gėlė (Pirosmani, Pirosmani ...) 6.11

Lietuvos Valstybinis jaunimo teatras atvyksta į Chicagą 1.23

Lietuvos Valstybinis jaunimo teatras Chicagoje 5.14

MARTINAITYTĖ, Nijolė. Jaunimo teatras Chicagos Jaunimo centre 6.11

NAKAS, Alfonsas. Alabamos „Hamletas" buvo vertas savo vardo 6.18

NAKAS, Alfonsas. Čechovas Alabamos festivalyje 4.2

NAKAS, Alfonsas. Geismu pavadintas tramvajus 7.2

NAKAS, Alfonsas. Kas naujo 1988-ųjų Stratfordo festivaly? 3.12

NAKAS, Alfonsas. Panama City, FL teatruose. „Deathtrap" — melodrama su laiminga pabaiga 2.13

NAKAS, Alfonsas. Panama City, FL teatruose. Staigios mirties ištikta šeima Kaleidoscope scenoje (All the Way Home) 3.19

NAKAS, Alfonsas. Stratfordo festivalyje. Staigmenomis pertekęs „Shrew" pastatymas 7.23

NAKAS, Alfonsas. Stratfordo festivalyje. Šekspyro Ričardas III — Anglijos pabaisa 9.3

Pr. V. Vakaras su Kostu Ostrausku 5.14

Rasa Allan Kazlas Premijų šventėje 5.7

SRUOGAITĖ, Dalia. Marsiečiai mokslininkai, stiklinis žvėrynas ir Vytautas Valiukas 2.13

SRUOGAITĖ, Dalia. Įspūdžiai po „Dėdės Vanios" spektaklio 6.11

Teatro darbuotojų susirinkimas Vilniuje 1.9

Sunku patikėti: jau ketvirtis šimtmečio! (Pokalbis su Antro kaimo prievaizda Algirdu Titum Antanaičiu) 11.19

ŠILGALIENĖ, Živilė. „Krikšto vanduo" — žvilgsnis į praeitį 12.3

t. alga Toronto „Aukštadvaris" Chicagos scenoje 5.21

Vilniaus Jaunimo teatras Chicagoje 5.28

ž. l. Teatro festivalis per „Žemė L" radijo laidą 5.21

LITERATŪRA

BILAIŠYTĖ, Živilė. Tauta, istorija ir poetas krikšto ženkle (Kazio Bradūno poezija) 4.2

BRADŪNAS, Kazys. Mačernis grįžo Italijon 2.27

CIPLIJAUSKAITĖ, Birutė. Donelaičio „Metai": realizmas ir tautinis jausmas 12.31

D. F. Balio Sruogos archyvas Balzeko Lietuvių kultūros muziejuje 12.17

GUSTAITIS, Antanas. Ačiū! (Žodis Premijų šventėje) 6.4

Ištremtos poezijos susigrąžinimas (du laiškai iš Lietuvos apie Jono Aisčio minėjimus jo tėviškėje) 10.22

JONYNAS, Vytautas A. Ašutiniai Antano Gustaičio satyros nėriniai 5.7

j. p. Kunderos knyga apie „romano meną" 7.9

KAVALIŪNAS, Vacys. Mistinis realizmas ir gamta ir žmogus 4.9

k. brd. Detektyvinių romanų lietuviškoji serija 5.21

KAZIMIERAITIS, B. Bookerio premija paskirta Carey 11.19

KAZIMIERAITIS, B. Goncourt premija Erikui Orsennai 12.10

KAZIMIERAITIS, B. Nobelio literatūros premija egiptiečiui Naguib Mahfouz 11.12

KELERTIENĖ, Violeta. Sąlygiškumo meninės formos: Vidmantės Jasukaitytės „Stebuklinga patvorių žolė" 9.3

K. G. Cinzas apie Kondrotą 1.23

krt. Dėmesys išeivių literatūrai 4.9

LRD 1987 m. premija Kaziui Bradūnui 9.24

MELNIKAS, Petras. Drąsa, bravado ir humanizmas inkų žemėj (Mario Vargas Llosa „Šuniukai ir kitos novelės") 3.5

MELNIKAS, Petras. Emigrantas — svetimo krašto prietarų auka (Gabriel García Marquez „Pranešton mirties kronika") 1.9

MELNIKAS, Petras. Iš galvos neišeinantys pokario vargai (Vlado Dautarto „Atsisveikinimas su negrįžtančiais paukščiais") 3.19

NAZARAITĖ, Edita. Apie literatūros profesionalumą ir išeiviją 10.1

Pokalbis su rašytoju Kaziu Almenu 10.15

POŽELAITĖ-DAVIS, Isolda I. Mūsų Pulgis — iš rašytojo korespondencijos 12.10

PRUNSKIS, Juozas. Penkioliktosios Poezijos dienos Chicagoje 6.4

Pr. V. Po miestą važinėjanti poezija 4.9

STAKNIENĖ, Alina. Seni ir nauji tabu — literatūros situacija Lietuvoje (Alberto Zalatoriaus pokalbis New Yorke) 5.28

STAKNIENĖ, Alina. Trys filologai iš Lietuvos baltistikos konferencijoje 7.30

POEZIJA

AISTIS, Jonas. Atvirutė; Apie rudenį ir šunį; Pastoralė; Lakštingala; Yra gi 10.22

AUGINAS, Balys. Vienatvės spyglių baladė; Noktiurnas; Sapnas apie amžiną žolę; Ižas ir saulė; Sužydėsime amžinumu 3.5

AUGINAS, Balys. Žemei dangų neša žibutės; Žydintis pažadas; Pirmoji meilė; Pokalbis su saule; Žalioji giesmė 6.18

AUGINAS, Balys. Vėlinių sonata 11.5

AUGINAS, Balys. Palaimintų, giedrių šv. Kalėdų... 12.24

BALTAKIS, Algimantas. Trys vietos lietuviui šventos 10.29

BRADŪNAS, Kazys. Prisikėlimas; Šventoriaus guoba; Mažyliai; Kad nesiskųstų; Akmuo ir ugnis; Nuprausimas kelionei; Kelionė delnu; Rudens keliu; Velykų žaidimai 4.2

BRADŪNAS, Kazys. Prie Vilniaus ir Kauno katedrų: Rašyk: Lietuva; Ten buvo; Demonstracija 1987; Klausos; Prie pasaulio politinio žemėlapio 1988 7.30

BRODSKY, Josif. Žydų kapinės prie Leningrado; Grįši į tėvynę; Atsisveikinimas (Vertė Povilas Gaučys) 4.23

CARRION, Alejandro. Sausra (Vertė Povilas Gaučys) 7.23

DAGYS, Jokūbas. Saulei leidžiantis 12.10

DONELAITIS, Kristijonas. „Metų" pabaiga (579-682 eilutės) 12.31

T.S. ELIOT. Tuščiaviduriai žmonės (Vertė Tomas Venclova) 10.1

FILIP, Raymond. Gitarai neramu (Vertė Henrikas Nagys) 7.9

FILIP, Raymond. Skrydis; Gėlių kovos prekinių Bonaventure traukinių kiemuos; Kabantis sodas; Saulės medus (Vertė Edita Nazaraitė) 3.12

FILIP, Raymond. Kūčios (Vertė Edita Nazaraitė) 12.24

GUSTAITIS, Antanas. Amžinajai vadų šlovei; Gromatėlė; Avinėlio sapnas; Paskutinė vakarienė; Literatūrinė tragedija; Amžinasis lietuvis; Apgaulingas pavasaris 5.7

IEŠMANTAS, Gintautas. Krėvoje apsilankius 9.10

Išeivijos poezija Lietuvoje (Laimono Noreikos rečitalis Vilniuje): Bernardas Brazdžionis — Melas; Jonas Aistis — Tu esi; Alfonsas Nyka-Niliūnas — Lopšinė; Henrikas Radauskas — Dainos gimimas; Stasys Santvaras — Rudens duona; Antanas Gustaitis — Užrašas ant žinomojo lietuvio kapo; Kazys Bradūnas — Lietuva; Henrikas Nagys — Svajonė; Vitalija Bogutaitė — Apokalipsė; Liūnė Sutema — Lunatiko kelionės užrašai; Jonas Mekas — Semeniškių idilės; Algimantas Mackus — Liaudiškoji 1.23

Iš Mažosios Lietuvos XIX a. — XX a. pradžios lietuvių poezijos. Fridrichas Bajoraitis, Mikelis Hofmanas, Kristupas Lekšas 11.26

JAUTAKAITĖ, Gintarė. Dobilo širdy; Dainuoja mumyse kapai; Grįžtu vėl; Priartėk prie savęs 5.14

JUODVALKĖ, Eglė. Permatomi baimės lašai ... 7.2

KALINAUSKAS, Jonas. Žodis, tartas rugpjūčio 23 dieną Vingio parke, Vilniuje 10.8

KELERAS, Julius. Lig sutemų taisė dūmus; Skylantis mėnulis; 1952; Šiaurės pašvaistė 10.15

LĖTAS, Leonas. Ši diena; Baltieji kailinukai 6.25

LIEPAS, Stasys. Mirties lopšinė (Kompozitoriaus Juliaus Gaidelio mirties penktosioms metinėms) 1.9

LIEPAS, Stasys. Poeto Antano Gustaičio aštuoniasdešimt pirmajam gimtadieniui 3.12

MAČERNIS, Vytautas. „Vizijų" įžanga; Būk, gyvenime, man neteisingas; Rugsėjo naktis; Maža tauta su dideliu žodynu; Praėjimai (Ir Petro Dini vertimai į italų kalbą) 2.27

MAIRONIS. Nuo Birutės kalno 4.9

MASAITIS, Česlovas. Komunija; Dainuok Maironį; Istorijos egzaminai Vilniuje; Birželio minėjimas; Prie katedros bokšto 9.24

MELNIKAS, Petras. Siroko ir Karibų vėjas; Ieškant šaltinio; Tavo koplyčioj 4.30

MELNIKAS, Petras. Pažadintos reminiscencijos 12.3

MILOŠAS, Česlovas. Miestas be vardo (Vertė Almis Grybauskas) 7.16

„Mūs regėjime augai skaisti": Maironis — Nepriklausomybę atgavus; Vincas Mykolaitis-Putinas — Tėvų šalis; Antanas Miškinis — Poemų „Keturi miestai" prakalba; Jonas Aistis — Pažiūrėkit; Bernardas Brazdžionis — Krivulė 2.13

NAGYS, Henrikas. Gegužės mėnesio akvarelės (Magnolija; Jauna saulėgrąža); Anno 1945; Stiklinis miestas; Goda 5.21

NAZARAITĖ, Edita. Iš „Mirties peizažų"; Horizontali melancholija 1.16

NAZARAITĖ, Edita. Monologas, persakytas Motinai Lietuvai 10.8

PLUKAS, Vytautas. Žvaigždė virš Ariano; Gruodžio 24; Fatima; Ssalah; K-L-M 2.6

RADŽIUS, Aleksandras. Žvaigždininko vidurnakčiai; O Velykos 3.26

RADŽIUS, Aleksandras. Pasaulio sutvėrimas; Korneto Rilkės diena 11.19

SADŪNAITĖ, Danguolė. Mūsų nuosavas „Weltanschauung" 9.17

SADŪNAITĖ, Danguolė. Rudenėjant; Saulė; Laiškas; Jeigu tenai 1.9

SANTVARAS, Stasys. Viešnia; Apgaulė; Palaidas vėjas 4.16

STANKUS-SAULAITĖ, Marija. Viešniai 2.20

ŠAKYTĖ, Stasė. Iškentusiems įšalusį inferno; Pro vargo langus; Raminsiu paliktą skausmą; Iš tylos į tylą 6.11

ŠAKYTĖ, Stasė. Prisikėlimas; Per dieną; Iš degančių gelmių; Bures iškėlei 4.9

ŠIMULYNAS, Šarūnas. Akmuo; Iš ciklo „Sajanai": Degęs kalnų kedrynas; Kalnų vėjai; Apleistas kaimas; Nakvynė 1.30

ŠVABAITĖ, Julija. Vietoj gėlių; Aš durų neatidarysiu; O aš noriu matyt 10.29

TYRUOLIS, Alfonsas. Lyrikos mūzai Euterpei; Laiko mes nesulaikysim; Prarastoji diena; Jei mes Tavo rankoj 3.19

TYRUOLIS, Alfonsas. Pasikeitimai; Saulėleidis prie ežero 12.17

VAITKUS, Mykolas. Į Švenčiausią Motiną; Dešimt metų 5.28

BELETRISTIKA

ALĖ RŪTA. Keisti žmonės (Ištrauka iš romano „Prisikėlimas") 2.27

T. LAPIS. Apie šunis ir žmones 3.19

KAVALIŪNAITĖ, Jolita. Trijų kelių kryžkelėje 1.23

MARKELIS, Adolfas. Tėvas 9.17

PRISKIENIS, V. Vyrai į veidrodį nežiūri 4.9

VIDŽIŪNIENĖ, Rūta Kleva. Mėlynoji akimirka 4.16

KNYGOS

ALĖ RŪTA. Iš praeities kultūrinė stiprybė (Felikso Andriūno „Adalbertas Staneika") 2.27

ALĖ RŪTA. Prano Dom. Girdžiaus „Vėputiniai" 3.26

a. ll. Juozas Urbšys. Lietuva lemtingaisiais 1939-1940 metais 10.15

BAGDANAVIČIUS, Vytautas. Poetinis Lietuvos krikščionybės minėjimo atgarsis (Leonardo Andriekaus „Balsai iš anapus") 10.22

BARĖNAS, K. Lietuvių vaikų literatūra (Vinco Aurylos „Lietuvių vaikų literatūra") 11.12

BARĖNAS, K. Kaip ąžuols drūts prie Nemunėlio (Mažosios Lietuvos XIX a. - XX a. pradžios lietuvių poezija) 11.26

DEGESYS, Danielius. Nuo barzdaskučių iki VDU klinikų ... (Lietuvos medicinos pradžia ir raida dr. Juozo Meškausko knygoje) 4.16

DINEIKA, Vincas. Dangaus link: Algimanto Kezio „Miestovaizdžiai" (Cityscapes) 12.3

GAUČYS, Povilas. Čiurlionis — planetų muzikas (Alfred Erich Senn, John C. Bowlt, Danutė Staskevičius. Mikalojus Konstantinas Čiurlionis: Music of the Spheres) 3.26

GIMBUTAS, Jurgis. Biržulis ir Upytė („Biržulio baseino kompleksinių tyrinėjimų dešimtmetis" ir „Upytė") 7.2

GIMBUTAS, Jurgis. „Kraštotyra" ir „Muziejai ir paminklai" 7.16

GLIAUDA, Jurgis. Kaišiadorių vyskupija ir pabaigtuvių vainikas (Broniaus Kviklio „Lietuvos bažnyčių" VI tomas) 4.30

GLIAUDA, Jurgis. Kazio Karužos dovana lietuvių archyvams („Virš baltų debesų") 1.9

JOTVINGYTĖ, Ugnė. Kęstučio K. Giriniaus knygą „Partizanų kovos Lietuvoje" sutinkant 7.23

j. p. Naujasis „Poezijos pavasaris" ir iliuzijų traukiniai 9.17

j. ž. Ionesco kalba apie absurdą, absoliutą ir religiją 12.24

KAIRYS, Anatolijus. Išeivijos atolas (Jurgio Gliaudos „Atolas — koralų sala") 10.1

KAVALIŪNAITĖ, Jolita. Balsai iš praeities Julijos Švabaitės „Stikliniuose ramentuose" 4.16

k. brd. Zenonas Ivinskis. Rinktiniai raštai IV. Krikščionybė Lietuvoje 5.21

k. brd. „Anykščių šilelis" vokiškai (Alfred Franzkeit vertimas) 7.2

k. brd. LKMA Suvažiavimo darbai XII. 9.10

k. brd. Dr. Petras Jonikas, „Lietuvių kalba ir tauta amžių būvyje" 11.19

KLIMAS, Antanas. Naujas „Lietuvių kalbos žodyno" tomas 4.9

KLIMAS, Antanas. Kazio Almeno „Lietingos dienos Palangoje" 11.19

KRIAUČIŪNAS, Juozas. Sveika, Lietuvos medicinos istorija! (Juozo Meškausko „Lietuvos medicinos istorija") 4.16

MELNIKAS, Petras. Kiek yra kalti pralaimėję istorijoje? (Vytauto Petkevičiaus „Paskutinis atgailos amžius") 9.10

MELNIKAS, Petras. Kaimas gniuždinančiose replėse (Jono Avyžiaus „Sodybų tuštėjimo metai" trečioji knyga) 6.18

MELNIKAS, Petras. Trys baladiškos istorijos (Vytauto Martinkaus „Nebausti prapultimi amžina") 7.9

MELNIKAS, Petras. Literatūra, kaip muzikos etiudai (Algimanto Bučio „Tremtis" 10.1

MELNIKAS, Petras. Kaimas ir ji užgriuvusi nelaimė (Vytauto Bubnio „Piemenėlių mišios") 11.12

NAZARAITĖ, Edita. Alės Rūtos naujas romanas „Daigynas" 6.25

NAZARAITĖ, Edita. Kelionė į prarastą žemę (Alės Rūtos „Tarp ilgesio ir tėviškės") 9.3

NAZARAITĖ, Edita. Satyrikų darbas — ne juokai (Antano Gustaičio „Pakelėje į pažadėtąją žemę") 2.13

RAUGAS, Balys. Vytenio Statkaus „Lietuvos ginkluotos pajėgos 1918-1940 m." 1.16

SABALIS, A. Lietuviškos juostos (A. ir A. Tamošaičių „Lithuanian Sashes") 9.10

TRUMPA, Vincas. Petro Klimo dienoraštis — labai vertingas leidinys 12.17

VIDŽIŪNIENĖ, R.K. „Mediniai stebuklai" — stebuklas ir kalbinė prasme (Kazys Boruta „Wooden Miracles") 12.17

VISVYDAS, Pr. Elegija ir politika (Dėl Jono Aisčio) 6.18

VISVYDAS, Pranas. Iš didelės pagarbos Poetui (Alės Rūtos „Margu rašto keliu") 4.23

VISVYDAS, Pranas. Knyga šviesiam dailininko atminimui (Telesforo Valiaus ir Henriko Nagio Rilkės „Kornetas") 7.9

VISVYDAS, Pranas. Kur aš — ten mano namai (Šarūno Šimulyno „Ledynų Motina") 1.30

Trumpi aptarimai

Andriekus, Leonardas. *Balsai iš anapus* 6.18

Balašaitienė, Aurelija. *Skeveldros* 1.30

Dagys Sculptures. Edmund Pamataitis, Joseph Gudinskas, Irene Poskus, Vida Javaite-Tirilis, eds. 7.30

Girdžius, Pranas Dom. *Vėputiniai* 1.30

Kairys, Anatolijus. *Viena širdis* 9.3

Klimas, Petras. *Dienoraštis 1915-1919* 11.5

Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronika. Aštuntas tomas 3.5

Povilaitis, Bronius. *Lietuvos žemės ūkis, 1918-1940. Jo raida ir pažanga* 4.16

Rilke, Rainer Maria. *Sakmė apie korneto Kristupo Rilkės meilę ir mirtį.* Vertė Henrikas Nagys. Iliustravo Telesforas Valius. 3.5

Skomal, Susan Nacev and Edgar C. Polome, eds. *Proto-Indo-European: The Archaeology of a Linguistic Problem.* Studies in Honor of Marija Gimbutas. 3.5

Tamošaitis, Antanas ir Anastazija Tamošaitienė. *Lithuanian Sashes* 7.30

Tamulionytė, Danguolė Marija. *Lietuviais norime ir būt. Lituanos heremos de ser* 7.30

Vardan tiesos 1.30

KELIONĖS

DAMUŠYTĖ, Gintė. Žvilgsnis į politinius piligrimus 7.9

JANKUTĖ, Nijolė. Kelionės atvirukai (Dunojaus pakrantėmis; Salzburg) 1.30

JANKUTĖ, Nijolė. Kelionės atvirukai (Muenchenas) 6.25

MELNIKAS, Petras. Kalėdos Italijoj 1.16

RAMONIENĖ, Lionė. Iš kelionės po Meksiką 3.26

ŽILEVIČIUS, Stasys. Poeto Vytauto Mačernio kapo beieškant 10.8

ATSIMINIMAI

JANKUTĖ, Nijolė. Ar atsimeni? (Luebecko Lietuvių gimnazijos mokiniai ir mokytojai susitinka po 40 metų) 7.23

KAVALIŪNAS, V. Konrado Valenrodo dvasia ir kelias (Pranas Germantas-Meškauskas) 10.29

MEŠKAUSKAS, Juozas. Dr. Praną Germantą-Meškauską prisimenant (Konrado Valenrodo dvasia vokiečių okupacijos metais) 9.17

NARUTIS, Pilypas. Bent žiūrėtų kaip į zubrų giminę, išmirštančią ... (Lietuvos įkaitą prof. Balį Sruogą po 45 metų prisimenant) 3.12

TRUMPA, Vincas. Jurgis Baltrušaitis, sūnus (1903-1988) 6.25

VALEVIČIUS, Andrius. Padėka profesoriui Antanui Maceinai 3.19

SUKAKTYS

a. ll. Vladui Kulbokui aštuoniasdešimt 4.2

DRUNGA, Mykolas. Net gyvenimo kartis neišsklaidė miražų (Pora žodžių Antano Nako mirties metinėms) 11.19

jp Maironio pergalė — tautos pergalė 1.16

ŠULAITIS, Edvardas. Sukaktuvininkas šokėjas Vytautas Beliajus 3.26

KULTŪRINĖ VEIKLA

Aisčio raštų pirmasis tomas 6.18

a. ir a. ll. Įvykiai Lietuvoje ir mes (Ateities akademinis savaitgalis) 9.24

a. ir a. ll. Kultūros kongresui ruošiantis 6.11

a. ir a. ll. „Trispalve žolelė po Viešpaties delnu" 11.12

VIII JAV LB Kultūros tarybos Premijų šventė 5.7

„Ateities" akademinis savaitgalis 9.24

BINKEVIČIŪTĖ-GUČIUVIENĖ, Antanina. Pasaulio lietuvių jaunimo kongresas Australijoje 1.30

BUBLIENĖ, Ingrida. Stengėmės išlaikyti išeivijoje gyvą kultūrinę veiklą 12.3

Domšaičio kūryba per „Žemė L" radijo laidą 7.9

Dvi premijos Tomui Venclovai 2.13

GLINSKIS, Rimvydas. Pabaltietės ruošia poezijos vakarą 3.5

GRINCEVIČIUS, Česlovas. Laikraštininko džiaugsmai ir vargai (Kun. dr. Pranas Garšva — žurnalistikos premijos laureatas) 5.7

jst. Radijo premija „Laisvės žiburiui" 5.7

JUODVALKĖ, Eglė. Kukučio vaikai Australijoje 3.5 ir 3.12

JUODVALKĖ, Eglė. Pasaulio lietuvių IV-asis kultūros kongresas 7.30

(Nukelta į 3 psl.)